Navorsingsbevinding MN-102 1983

Struktuurveranderinge in middelvlakmannekrag (1983)

S.S. Terblanche
J.J. Jacobs

001.3072068 HSRC
MN 102

RGN·HSRC

BIBLIOTEEK
LIBRARY

RGN

RAAD VIR
GEESTESWETENSKAPLIKE
NAVORSING

HSRC

HUMAN
SCIENCES RESEARCH
COUNCIL

RGN·HSRC

RGN-BIBLIOTEEK

HSRC LIBRARY

RGN·HSRC

VERVALDATUM/DATE DUE

1984 -08- 31

02 MAY 1988

0000519538
2844363866
001.3072068 HSRC MN 102
051953

Struktuurveranderinge in
middelvlakmannekrag (1983)

Navorsingsbevinding MN-102

Struktuurveranderinge in middelvlakmannekrag (1983)

S.S. Terblanche
J.J. Jacobs

Pretoria
Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing
1983

RGN BIBLIOTEEK LIBRARY HSRC
-03-01
STANDKODE
001.3072068
HSRC MN 102
REGISTERNOMMER
BESTELNOMMER
R10

S.S. Terblanche, B.Sc. M.A., Direkteur
J.J. Jacobs, M.Sc., Senior Navorser

Instituut vir Mannekragnavorsing
Direkteur: S.S. Terblanche

ISBN 0 7969 0067 1

Prys: R6,65
(AVB ingesluit)

© Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing 1983
Alle regte voorbehou

INHOUD

		BLADSY
1	INLEIDING	1
1.1	Agtergrond en doelstelling	1
1.2	Algemene metodologie	1
1.3	Bronne van inligting	4
2	DIE STRUKTUURVERANDERINGE IN MIDDELVLAKMANNEKRAG	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Die relatiewe grootte van MVM	5
2.3	MVM volgens ekonomiese sektor	7
2.4	Bevolkingsgroep- en geslagstruktuur	7
3	VAKATURES VIR MVM	22
4	DIE ONDERWYSPEIL VAN MVM	29
4.1	Kwalifikasiepeil van klerklike werkers, verkoopswerkers, voormanne en toesighouers	29
4.2	Ambagsmanne en vakleerlinge	29
5	BEROEPSMOBILITEIT VAN MVM	43
5.1	Inleiding	43
5.2	Invloei en uitvloei van MVM	43
6	IMPLIKASIES VAN DIE ONTLEDINGS VIR DIE VRAAG- EN AANBODSITUASIE	52
6.1	Inleiding	52
6.2	Groei in die getal persone in st. 8 en in st. 10	53
6.3	Gevolgtrekking	55

STRUKTUURVERANDERINGE IN DIE MIDDELVLAKMANNEKRAG VAN SUID-AFRIKA

1 INLEIDING

1.1 AGTERGROND EN DOELSTELLING

Die RSA se arbeidsprobleme is ingewikkeld en geweldig kompleks. Die Regering het daarom die Nasionale Mannekragkommissie (NMK) gekonstitueer wat die taak het om die Minister van Mannekrag deurlopend te adviseer oor alle aangeleenthede wat op mannekrag betrekking het. Die verpligting is ook op die NMK gelê om die totale mannekragsituasie voortdurend te ondersoek en te ontleed. As 'n deel van die opdrag het die NMK reeds 'n verslag oor Hoëvlakmannekrag[1)] (HVM) gepubliseer. Tot hierdie verslag kon die RGN uit sy navorsing 'n besondere bydrae maak (Verhoef 1980).[1)]

Die volgende groot segment van die arbeidsmag waaraan die NMK aandag wil skenk, kan as middelvlakmannekrag (MVM) beskryf word.

Soos die begrippe bloukraagwerkers en witkraagwerkers, is MVM 'n generiese term sonder enige duidelike omskrywing. Vir doeleindes van die ondersoek word MVM as daardie deel van die arbeidsmag beskou wat uit klerklike en verkoopswerkers sowel as ambagsmanne, vakleerlinge en voormanne en toesighouers bestaan. Die ondersoek van die NMK handel oor verskeie aspekte van MVM, te wete die aanwending van hul dienste, hul onderwys en opleiding, sowel as die vraag na en aanbod van MVM.

Die NMK het die RGN versoek om aan die ondersoek deel te neem en veral aandag te gee aan die kwessie van vraag en aanbod en dit was dan ook die breë doelstelling van hierdie ondersoek.

1.2 ALGEMENE METODOLOGIE

Daar moet uit die staanspoor gesê word dat 'n werklik verantwoorde syferkundige vraag- en aanbodstudie nie prakties moontlik is nie. Die algemene metode vir vraag- en aanbodstudies kan diagrammaties as volg opgesom word alhoewel vele variasies voorkom.

[1)] Verhoef, W. Hoëvlakmannekrag in die RSA. RGN 1980.

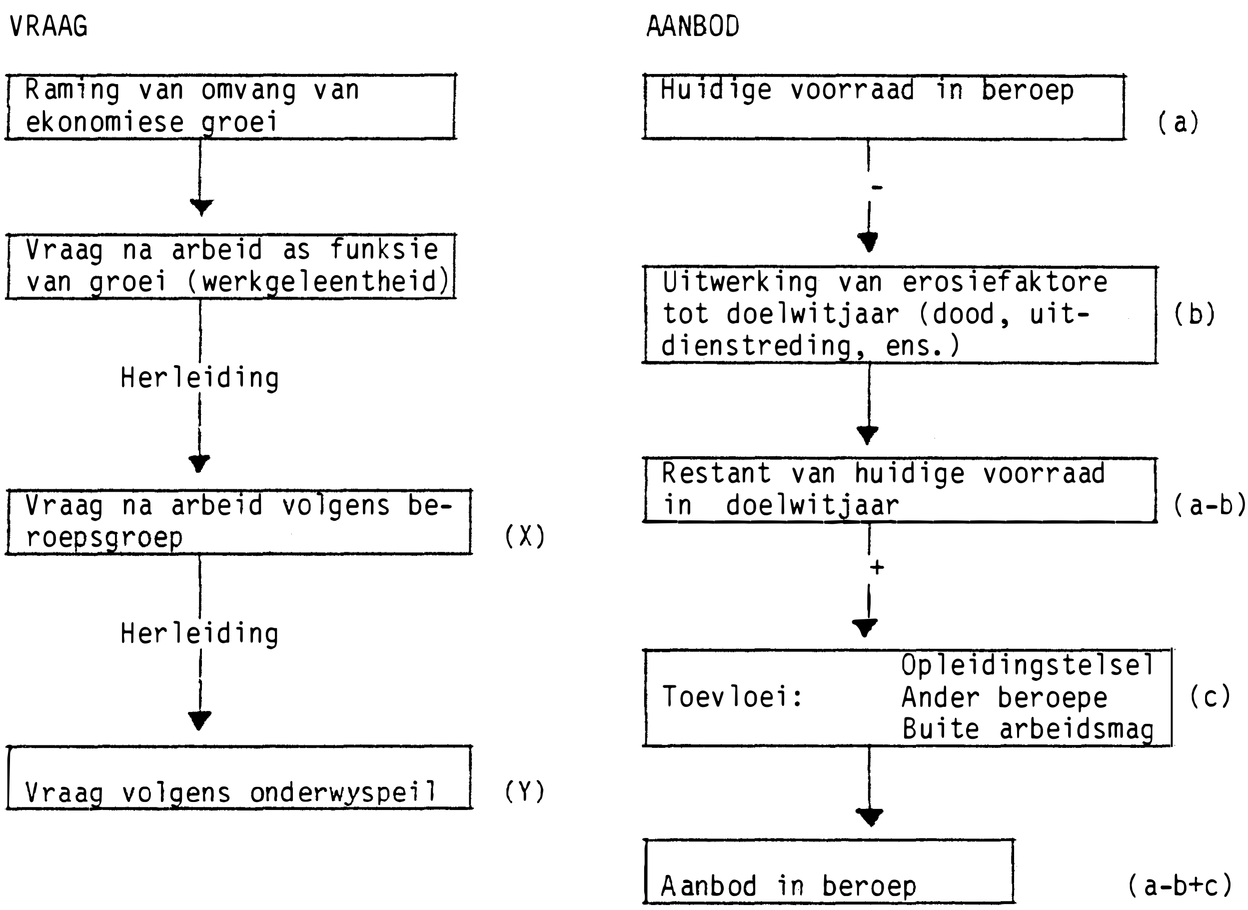

Oorskot of tekort = X-(a-b+c)

Hierdie metode, of variasies daarvan, kan gewoonlik net sinvol gebruik word vir 'n makrostudie (totale arbeidsmag) of vir daardie beroepe waar daar 'n baie vaste verband tussen opleiding en beroep bestaan byvoorbeeld medici, ingenieurs, ensovoorts. Persone wat in dié rigtings opgelei word, beoefen gewoonlik ook die verbandhoudende beroep. Die uitgangspunt is dan natuurlik dat die raming van die vraag na arbeid, wat geen eenvoudige funksie van ekonomiese groei is nie, realisties sal wees. Die oorgrote meerderheid van beroepe het geen duidelike verband met enige formele skool- of universiteitsopleiding nie. Met uitsondering van ambagsmanne en vakleerlinge geld dié situasie veral vir klerklike en verkoopswerkers en vir voormanne en toesighouers. Dit is gewoonlik nie 'n probleem om 'n raming van die vraag volgens beroepsgroep te maak as 'n globale vraag na arbeid bekend is nie en in die verlede het die RGN in sy vraag- en aanbodstudies die vraag soos geraam in die Ekonomiese Ontwikkelingsprogram (EOP) as gegewene aanvaar. Die opstellers van die EOP is nie baie tevrede met die vraagramings nie en die NMK het besluit om omvattende ondersoek na mannekragbehoeftes te onderneem waarin besondere aandag aan die raming van die vraag na arbeid gegee sal word.

Die vernaamste probleem lê by die raming van die aanbod[1]. Die aanbod van klerklike en verkoopswerkers bestaan uit persone met 'n verskeidenheid van kwalifikasie-vlakke. Die hele kwalifikasiespektrum van st. 6 tot gegradueer kom in dié beroepsgroepe voor. 'n Groot persentasie van die werkers in hierdie beroepe is vroue, en die deelname van vroue in die arbeidsmag word op sy beurt deur 'n veelheid van faktore beïnvloed wat byna onmoontlik is om te kwantifiseer in die vorm van vooruitskattings.

[1] Vir 'n akkurate raming van die aanbod is die behoefte aan inligting enorm en al sou die inligting beskikbaar wees (wat dit nie naastenby is nie), bly dit 'n ope vraag of sodanige pogings (gesien al die onsekerhede en aannames wat buitendien gemaak moet word) na verhouding met die rendement wat verkry word, die moeite en tyd werd is.

In hierdie ondersoek sal daar dus geen poging aangewend word om die aanbod te kwantifiseer nie. Gevolgtrekkings in verband met vraag en aanbod sal dus hoofsaaklik op afleidings, gegrond op waarneembare tendense, gemaak word.

1.3 BRONNE VAN INLIGTING

In hierdie studie word slegs van bestaande bronne gebruik gemaak.

(a) Mannekragopnames 6 tot 14 van die Departement van Mannekrag.

(b) 'n Vyf-persentsteekproef van die bevolkingsensus van 1980 (Sentrale Statistiekdiens).

(c) Ander inligting van die Departement van Mannekrag en die Sentrale Statistiekdiens.

2 DIE STRUKTUURVERANDERINGE IN MIDDELVLAKMANNEKRAG

2.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word die struktuurveranderinge wat in hierdie komponent van die arbeidsmag plaasgevind het, behandel om dié komponent relatief tot ander komponente in perspektief te plaas. Aandag word aan die bevolkingsgroep- en geslagsverdeling geskenk. Om die tendense wat voorkom beter te illustreer word 'n projeksie vir 1987 ook gemaak.

Die jaar 1987 word gebruik omdat die jongste vraag na raming vir dié jaar beskikbaar is. Hierdie vraag is geraam op grond van 'n doelwitstelling van 4,5 % jaarlikse groei in die (Bruto Binnelandse Produk) BBP vir die periode 1978-1987.

Die projeksies is almal gemaak op grond van inligting verkry uit die Mannekragopnames van die Departement van Mannekrag (6 tot 14). Die arbeidsmag word in 28 ekonomiese sektore verdeel en elke sektor in 22 beroepsgroepe. Daar word aanvaar dat die beroepstruktuur nie wesentlik geraak word deur die uitsluiting van SWA, Transkei en Bophuthatswana in 1979 en Venda in 1981 nie. Weens die grootte van hierdie lande se

interne arbeidsmag in vergelyking met dié van die RSA, is so 'n aanname heel realisties. Die persentasies vir elk van die 22 beroepsgroepe vorm 'n tydreeks van 9 punte vir die jare 1965, 1967 ... 1981. Aangesien die fluktuasies in die persentasies in 'n beroepsgroep van jaar tot jaar aan steekproefvariasie en klassifikasieprobleme toegeskryf moet word, word 'n vorm van bewegende gemiddelde gebruik om groot skommelinge uit te skakel, maar tog die tendens te behou. Persentasies word in die tussenjare 1966, 1968 ... 1980 bereken deur die gemiddelde van die persentasie van die voorgaande en daaropvolgende jare te bereken. Hierdie berekende persentasie word nou weer gebruik om 'n aangepaste persentasie vir 1965, 1967 ... 1981 op dieselfde manier te bereken. Dit lewer 'n tydreeks van 17 punte vir elke beroepsgroep in elke sektor. 'n Gewysigde eksponensiaalkromme van die vorm $y = ab^x+c$ word nou by hierdie tydreeks aangepas en geëkstrapoleer na 1987. Deur hierdie persentasies op die geraamde vraag toe te pas, word die vraag na arbeid in 28 sektore vir 22 beroepe verkry.

2.2 DIE RELATIEWE GROOTTE VAN MVM

Die 22 beroepe kan op 'n verskeidenheid van maniere saamgevoeg word. In tabel 2.1 word die arbeidsmag in 4 groepe verdeel, naamlik hoëvlakmannekrag, middelvlakmannekrag (MVM), diens-, vervoer- en kommunikasiewerkers (wat 'n groot variasie in geskooldheidsvlakke toon, byvoorbeeld van 'n lugdiensvlieënier tot 'n bode) en laevlakmannekrag[1].

Dit toon die getal en persentasie van die arbeidsmag (huishoudelike en landbouwerkers uitgesluit) in elk van hierdie groepe in 1967 en 1977 en die verwagte vraag in 1987. Verder toon dit die gemiddelde jaarlikse toename in getalle en die gemiddelde jaarlikse saamgestelde groei vir die periodes 1967-1977 en 1977-1987.

---

[1] Hoëvlak: Professionele, semi-professionele, besturende en uitvoerende beroepe.
Middelvlak: Klerklike werkers, verkoopswerkers, ambagsmanne en vakleerlinge, voormanne en toesighouers.

Laevlak: Operateurs, produksiewerkers en arbeiders.

TABEL 2.1

VERDELING VAN DIE ARBEIDSMAG IN DIE RSA IN 1967 EN 1977, DIE VOORUITGESKATTE VERDELING VAN DIE VRAAG IN 1987 EN DIE GEMIDDELDE JAARLIKSE GROEI VIR DIE PERIODES

Beroepsgroep		1967	Gemiddelde groei p.j. 1967-1977	1977	Gemiddelde groei p.j. 1977-1987	1987
Hoëvlakmannekrag	N	325674	28773	613401	28697	900372
	%	8,9	6,5	11,4	3,9	12,9
Middelvlakmannekrag	N	767031	44880	1215833	44437	1660201
	%	21,0	4,7	22,7	3,2	23,7
Diens-, vervoer- en kommunikasiewerkers	N	499741	29599	795733	23318	1028310
	%	13,6	4,8	14,9	2,6	14,7
Laevlakmannekrag	N	2065039	66442	2729457	68586	3415317
	%	56,5	2,8	51,0	2,3	48,7
TOTAAL	N	3657485	169694	5354424	165038	7004800
	%	100,0	3,9	100,0	2,7	100,0

Volgens tabel 2.1 word verwag dat daar 'n geringe styging (persentasiegewys) in MVM verwag kan word. In getalle is hierdie styging egter beslis noemenswaardig (767031 na 1215833). Die grootste persentasie daling word waargeneem by laevlakmannekrag.

Tabel 2.2 toon die verskillende beroepsgroepe in MVM se bydrae tot die totale arbeidsmag vir die jare 1965-1981.

2.3 MVM VOLGENS EKONOMIESE SEKTOR

Die struktuur binne MVM het baie stadig oor tyd verander. Klerklike en verkoopswerkers sowel as voormanne en toesighouers toon 'n geringe styging terwyl ambagsmanne en vakleerlinge 'n effense daling toon.

Die vaardighede wat in verskillende sektore van die ekonomie vereis word, verskil onderling. So sal die handelsektor wel meer verkoopswerkers in diens neem as ander sektore terwyl verwag kan word dat groot getalle ambagsmanne in die bou- en konstruksiesektor sal voorkom. Tabel 2.3 toon die samestelling van MVM volgens sektor. Vir die doeleindes van die tabel is die 28 sektore verminder na 8.

Dit is duidelik dat die behoefte aan MVM in die verskillende sektore aanmerklik verskil. Meer as 50 % van die arbeidsmag in die handelsektor bestaan uit MVM terwyl dit in die mynbou so laag as 8 % is. Met uitsondering van die mynbousektor daal die persentasies vir ambagsmanne en vakleerlinge in die ander sektore.

2.4 BEVOLKINGSGROEP- EN GESLAGSTRUKTUUR

In hierdie paragraaf word die veranderinge in die bevolkingsgroep- en geslagstruktuur ontleed. Die projeksies vir 1987 wat aangebied word, is deur dieselfde metode wat in 2.1 bespreek is vanuit die mannekragopnames verkry en op die sektorale beroepsgroepstotale toegepas. Die resultate van hierdie berekeninge word in tabelle 2.4 en 2.5 aangetoon.

TABEL 2.2

RELATIEWE GROOTTE VAN DIE MIDDELVLAKMANNEKRAG IN DIE JARE 1965 - 1981

Beroepsgroep	Persentasie								
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981(*)
Klerklike werkers	10,3	9,7	10,0	10,6	10,5	11,2	11,2	11,7	11,5
Verkoopswerkers	4,4	4,2	3,9	4,6	4,8	4,1	4,6	4,7	4,5
Ambagsmanne en vakleerlinge	6,0	6,2	5,8	6,0	6,1	5,6	5,5	5,3	5,3
Voormanne en toesighouers	,9	,8	1,0	1,1	1,1	1,3	1,4	1,4	1,6
MVM totaal	21,6	21,0	20,7	22,3	22,5	22,5	22,7	23,1	22,9

*SWA, Transkei en Bophuthatswana is uitgesluit in 1979 en Venda in 1981.

TABEL 2.3

MVM UITGEDRUK AS PERSENTASIE VAN DIE TOTALE MANNEKRAG IN ELKE SEKTOR VIR DIE JARE 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE PERSENTASIE EN GETAL IN 1987

Ekonomiese sektor	Basisperiode 1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	Doelwitjaar:1987 %	N
1 MYNBOU											
1 Klerklike werkers	2,81	2,36	2,23	2,68	2,66	3,02	4,18	3,27	5,26	4,17	32886
2 Verkoopswerkers	0,01	0,01	0,02	0,07	0,03	0,04	0,05	0,07	0,02	0,07	535
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	2,28	2,47	2,44	2,51	2,48	2,83	3,06	3,06	3,04	3,25	25623
4 Voormanne en toesighouers	0,21	0,10	0,10	0,22	0,36	0,42	0,31	0,92	0,44	0,82	6484
2 FABRIEKSWESE											
1 Klerklike werkers	6,99	7,13	7,22	7,41	7,27	7,52	8,02	8,12	8,42	8,25	133905
2 Verkoopswerkers	1,44	1,54	1,42	1,43	1,39	1,46	1,51	2,04	1,79	1,84	29786
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	7,65	7,74	7,34	7,17	7,22	7,04	6,42	7,33	7,41	7,14	115888
4 Voormanne en toesighouers	1,68	1,88	1,93	2,10	1,96	2,47	2,77	2,64	3,15	2,88	46772
3 ELEKTRISITEIT, GAS EN WATER											
1 Klerklike werkers	4,88	5,07	4,85	4,71	6,05	5,40	6,17	5,87	7,88	6,63	6269
2 Verkoopswerkers	0,08	0,05	0,02	0,01	0,02	0,04	0,04	0,02	0,02	0,03	24
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	10,73	11,21	9,27	10,60	9,50	8,26	10,52	8,87	9,32	9,41	8901
4 Voormanne en toesighouers	1,90	1,96	1,60	2,27	3,31	2,49	3,51	2,35	2,89	2,84	2682
4 BOU EN KONSTRUKSIE											
1 Klerklike werkers	2,69	3,03	2,54	2,63	2,86	3,24	3,49	4,14	3,68	3,77	28164
2 Verkoopswerkers	0,30	0,34	0,24	0,13	0,31	0,27	0,26	0,36	0,35	0,33	2441
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	20,17	18,26	15,98	16,66	17,97	15,37	16,26	14,15	14,24	14,77	110307
4 Voormanne en toesighouers	1,12	1,11	1,16	1,34	1,84	1,89	1,64	1,92	2,51	2,06	15348
5 HANDEL											
1 Klerklike werkers	19,26	17,78	18,83	19,27	19,15	21,70	19,40	21,05	19,54	20,14	240278
2 Verkoopswerkers	23,81	24,56	22,75	25,71	28,04	25,18	25,69	25,12	25,04	25,24	301053
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	5,95	5,89	5,21	6,05	5,99	5,37	4,31	3,94	4,23	4,20	50147
4 Voormanne en toesighouers	0,39	0,39	0,43	0,47	0,41	0,64	0,61	0,60	0,51	0,57	6837
6 VERVOER, OPBERGING & KOMMUNIKASIE											
1 Klerklike werkers	12,03	12,18	12,60	12,15	11,70	12,35	11,61	12,18	11,93	11,96	67303
2 Verkoopswerkers	0,10	0,12	0,15	0,20	0,22	0,28	0,31	0,88	0,62	0,62	3480
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	6,89	6,88	7,13	6,75	7,12	5,31	5,76	5,11	5,12	5,29	29769
4 Voormanne en toesighouers	0,83	0,99	1,30	1,21	1,13	1,15	1,48	1,41	1,32	1,38	7792
7 DIVERSE DIENSTE EN FINANSIERING											
1 Klerklike werkers	22,77	20,73	22,12	23,72	24,65	24,81	24,70	25,78	26,40	25,68	173870
2 Verkoopswerkers	2,40	3,68	3,32	4,60	3,37	4,29	4,25	4,00	3,85	4,02	27243
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	2,27	2,33	2,16	1,95	1,85	1,89	2,02	1,93	1,93	0,95	13213
4 Voormanne en toesighouers	0,20	0,18	0,22	0,20	0,24	0,41	0,34	0,31	0,41	0,36	2416
8 OWERHEIDSDIENSTE											
1 Klerklike werkers	8,98	9,53	9,64	9,54	9,30	9,25	9,63	9,46	8,75	9,24	122051
2 Verkoopswerkers	0,01	0,02	0,02	0,04	0,02	0,02	0,05	0,03	0,04	0,04	492
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	2,98	3,29	2,76	3,35	3,10	2,78	2,97	2,63	2,54	2,69	35527
4 Voormanne en toesighouers	0,74	0,72	0,81	0,80	0,72	0,72	0,84	1,07	0,98	0,96	12715
TOTAAL											
1 Klerklike werkers	10,31	9,68	10,02	10,62	10,48	11,15	11,19	11,68	11,53	11,49	804726
2 Verkoopswerkers	4,44	4,19	3,89	4,57	4,78	4,40	4,60	4,74	4,48	5,21	365054
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	5,97	6,18	5,82	6,01	6,11	5,63	5,53	5,29	5,37	5,56	389375
4 Voormanne en toesighouers	0,85	0,92	0,99	1,05	1,07	1,28	1,38	1,43	1,55	1,44	101046

TABEL 2.4

VOLKSGROEPVERDELING VAN DIE MVM VOLGENS BEROEPSGROEP IN 1965-1981
EN DIE GEPROJEKTEERDE VERDELING VIR 1987

Beroepsgroep	Volksgroep	Basisperiode 1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	Doelwitjaar 1987 %	Doelwitjaar 1987 N
1 Klerklike werkers	Blank	83,1	82,2	80,7	78,8	75,5	72,3	67,8	68,8	65,5	62,5	502876
	Kleurling	4,1	4,5	5,2	5,1	6,5	7,0	8,2	8,5	8,8	9,7	78460
	Asiër	3,7	3,8	4,7	6,0	6,2	7,2	7,2	7,6	8,0	8,8	70466
	Swart	9,1	9,5	9,4	10,2	11,7	13,4	16,8	15,1	17,8	19,0	152924
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	804726
2 Verkoopswerkers	Blank	72,7	69,2	70,9	67,0	62,4	65,3	59,7	56,0	59,6	54,4	198720
	Kleurling	4,8	6,1	5,6	6,1	7,5	9,8	10,4	10,6	8,4	11,2	41027
	Asiër	7,3	7,3	6,7	9,9	9,2	8,4	8,2	8,9	7,1	8,2	29809
	Swart	15,2	17,4	16,7	17,0	20,9	16,5	21,7	24,5	25,0	26,2	95498
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	365054
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	Blank	88,5	86,7	85,5	82,1	78,5	77,0	72,7	74,1	73,1	69,3	269969
	Kleurling	10,0	10,7	12,4	12,6	14,9	16,3	16,9	17,1	17,0	18,8	73080
	Asiër	1,2	1,5	1,4	2,3	2,3	2,6	2,6	3,7	4,0	4,3	16595
	Swart	0,4	1,1	0,7	3,1	4,4	4,1	7,7	5,1	5,9	7,6	29731
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	389375
4 Voormanne en toesighouers	Blank	76,7	76,8	71,7	71,5	68,9	69,0	59,1	56,9	56,9	52,3	52842
	Kleurling	7,0	8,4	8,1	8,1	8,6	7,8	9,7	11,4	12,3	12,5	12592
	Asiër	2,8	2,4	3,3	4,2	4,2	4,8	3,3	3,5	4,3	4,0	4075
	Swart	13,5	12,4	17,0	16,2	18,3	18,3	28,0	28,3	26,5	31,2	31537
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	101046
TOTALE MVM	Blank	82,2	80,7	79,8	76,9	73,2	71,9	66,8	66,7	65,5	61,7	1024407
	Kleurling	6,0	6,8	7,4	7,4	9,1	10,0	10,9	11,1	10,9	12,4	205159
	Asiër	3,7	3,7	4,1	5,7	5,7	6,2	6,1	6,7	6,6	7,3	120945
	Swart	8,1	8,7	8,7	9,9	12,0	12,0	16,2	15,6	17,0	18,7	309690
	Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1660201
TOTALE MANNEKRAG	Blank	32,5	31,5	30,4	30,7	30,0	29,7	28,8	30,0	29,0	28,0	1958408
	Kleurling	9,8	9,8	10,2	9,9	10,3	10,6	10,4	11,4	11,7	11,7	822222
	Asiër	3,2	3,1	3,2	3,6	3,6	3,6	3,5	3,9	3,8	3,9	270901
	Swart	54,4	55,6	56,1	55,7	56,2	56,1	57,3	54,7	55,6	56,4	3953269
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	7004800

TABEL 2.5(a)

GESLAGSVERDELING VOLGENS BEROEPSGROEP VAN DIE BLANKE MIDDELVLAK- EN TOTALE MANNEKRAG IN 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VERDELING VIR 1987

Beroepsgroep	Geslag	Basisperiode									Doelwitjaar: 1987	
		1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	%	N
1 Klerklike werkers	M	41,2	39,8	38,9	34,4	32,7	31,6	29,0	27,0	24,6	22,3	112236
	V	58,8	60,2	61,1	65,6	67,3	68,4	71,0	73,0	75,4	77,7	390639
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	502875
2 Verkoopswerkers	M	50,9	52,2	49,4	54,4	50,2	48,9	50,5	51,1	48,0	48,8	96931
	V	49,1	47,8	50,6	45,6	49,8	51,1	49,5	48,9	52,0	51,2	101789
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	198720
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	M	97,4	97,2	97,1	97,1	97,7	97,0	96,4	96,7	96,6	96,4	260348
	V	2,6	2,8	2,9	2,9	2,3	3,0	3,6	3,3	3,4	3,6	9621
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	269969
3 Voormanne en toesighouers	M	93,0	94,0	92,7	95,1	95,2	94,9	95,1	94,9	95,4	95,6	50514
	V	7,0	6,0	7,3	4,9	4,8	5,1	4,9	5,1	4,6	4,4	2328
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	52842
TOTALE MVM	M	61,6	62,4	60,5	58,7	57,6	55,7	54,3	52,4	51,7	50,8	520029
	V	38,4	37,6	39,5	41,3	42,4	44,3	45,7	47,6	48,3	49,2	504377
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1024406
TOTALE MANNEKRAG	M	70,1	70,8	69,6	68,0	67,3	66,3	65,6	64,3	63,7	62,2	1217410
	V	29,9	29,2	30,4	32,0	32,7	33,7	34,4	35,7	36,3	37,8	740997
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1958407

TABEL 2.5(d)
GESLAGSVERDELING VOLGENS BEROEPSGROEP VAN DIE SWART MIDDELVLAK- EN TOTALE MANNEKRAG
IN 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VERDELING VIR 1987

Beroepsgroep	Geslag	Basisperiode									Doelwitjaar: 1987	
		1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	%	N
1 Klerklike werkers	M	97,1	95,7	95,5	93,2	92,7	91,0	89,4	82,7	83,9	81,3	124343
	V	2,9	4,3	4,5	6,8	7,3	9,0	10,6	17,3	16,1	18,7	28581
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	152924
2 Verkoopswerkers	M	89,7	86,4	85,4	78,0	81,4	74,6	71,1	60,8	56,8	53,4	51023
	V	10,3	13,6	14,6	22,0	18,6	25,4	28,9	39,2	43,2	46,6	44475
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	95498
3 Ambagsmanne en vakleerlinge	M	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,2	97,8	99,6	98,4	29264
	V	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	2,2	0,4	1,6	467
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	29731
4 Voormanne en toesighouers	M	98,6	98,1	98,9	98,4	97,8	97,6	97,8	96,6	96,1	96,0	30287
	V	1,4	1,9	1,1	1,6	2,2	2,4	2,2	3,4	3,9	4,0	1250
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	31537
TOTALE MVM	M	94,4	92,3	92,2	88,8	89,6	87,9	86,5	78,4	78,7	75,9	234917
	V	5,6	7,7	7,8	11,2	10,4	12,1	13,5	21,6	21,3	24,1	74773
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	309690
TOTALE MANNEKRAG	M	94,1	93,0	92,7	91,0	90,0	89,3	88,7	86,9	86,6	85,4	3375895
	V	5,9	7,0	7,3	9,0	10,0	10,7	11,3	13,1	13,4	14,6	577373
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	3953268

Sowel die bevolkingsgroepstruktuur as geslagstruktuur het oor die basisperiode 1965-1981 dramaties verander. As persentasie van die arbeidsmag (huisbediendes en plaaswerkers uitgesluit) het die aandeel van die Blankes van 32,5 % in 1965 tot 29 % in 1981 gedaal. Die omvang van die daling is egter nog duidelijker as daar na die bevolkingsgroepstruktuur binne MVM gekyk word. Die persentasie Blankes neem af van 82,2 % in 1965 tot 65,5 % in 1981. Met die uitsondering van ambagsmanne en vakleerlinge was die daling in die omgewing van 20 %. Gegewe die klein persentasie Kleurlinge, Asiërs en Swartes in die beroepsgroep vir 1965 is die persentasie styging egter noemenswaardig. In die meeste gevalle het die persentasie deelname meer as verdubbel oor die periode (tabel 2.4).

Nog opvallender as die veranderinge in die bevolkingsgroepstruktuur is die veranderinge in die geslagstruktuur (tabel 2.5(a) tot (d)). Vrouedeelname in MVM het werklik dramaties gestyg en dit geld vir al vier die bevolkingsgroepe. Waar 59 % van die Blanke klerklike werkers in 1965 vroue was, het die persentasie tot 75 % in 1981 toegeneem.

Alhoewel nog klein, neem die persentasie vroulike ambagsmanne en vakleerlinge toe, alhoewel 'n groot persentasie hiervan in die haarkappersbedryf aangetref word. Seker die mees dramatiese stygings by vroue word by Swart en Asiërvroue aangetref. In beide gevalle is die vermeerdering van 1965 tot 1981 sesvoudig.

'n Interessante uitsondering kom by die Kleurling en Blanke vroulike toesighouers voor waar die persentasie van 35 tot 25 en van 7 tot 5 respektiewelik gedaal het (tabel 2.5).

Verder het die persentasie Blanke vroulike verkoopswerkers redelik konstant gebly alhoewel die persentasie vir Blankes aansienlik gedaal het.

Die dalende persentasies vir Blankes impliseer nie dat die absolute getal Blankes vir MVM ook gedaal het nie. Tabel 2.6 toon dat die getal Blankes wat as MVM werk, toegeneem het oor die jare. Die ontledings toon dat veral die Swart man en vrou 'n baie belangrike rol in MVM begin speel, hoofsaaklik omdat hul beroepsdifferensiasie in die verlede veel beperkter was in vergelyking met dié van die getalsgewys veel kleiner bevolkingsgroepe, die Kleurlinge en Asiërs.

TABEL 2.6

MVM VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG VIR DIE JARE 1965-1981
EN DIE GEPROJEKTEERDE VRAAG IN 1987

Groep		Basisperiode									Doelwitjaar
		1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	1987
1 Blanke Mans	N	371584	386001	394051	461699	447029	450462	441507	424811	427880	520029
	%	50.6	50,3	48.3	45,2	42,2	40,0	36,3	35,0	33,9	31,3
2 Blanke Vroue	N	231845	232983	257559	324700	328557	358410	370996	385440	398868	504377
	%	31,6	30,4	31.5	31,8	31.0	31,9	30,5	31,7	31,6	30,3
3 Kleurling Mans	N	36662	43193	49222	59981	73113	78940	94010	88795	92070	129204
	%	5,0	5,6	6,0	5,9	6,9	7,0	7,7	7,3	7,3	7,8
4 Kleurling Vroue	N	7332	9041	11342	16066	23225	32981	37943	45728	45336	77955
	%	1,0	1,2	1,4	1,6	2,2	2,9	3,1	3,8	3,6	4,7
5 Asiër Mans	N	25518	26325	30098	50158	51420	54326	57535	60957	60420	83073
	%	3,5	3,4	3,7	4,9	4,9	4,8	4,7	5,0	4,8	5,0
6 Asiër Vroue	N	1660	2436	3067	8047	8683	15016	16380	20561	23074	37872
	%	,2	,3	,4	,8	,8	1,3	1,3	1,7	1,8	2,3
7 Swart Mans	N	56137	61892	65667	90172	114026	118356	170736	148205	168462	234917
	%	7,6	8,1	8,0	8,8	10,8	10,5	14,0	12,2	13,4	14,1
8 Swart Vroue	N	3335	5160	5519	11337	13233	16259	26726	40898	45635	74773
	%	,5	,7	,7	1,1	1,2	1,4	2,2	3,4	3,6	4,5
TOTAAL MANS	N	489901	517411	539038	662010	685588	702084	763788	722768	748832	967223
	%	66,7	67,5	66,0	64,8	64,7	62,4	62,8	59,5	59,3	58,2
TOTAAL VROUE	N	244172	249620	277487	360150	373698	422666	452045	492627	512913	694977
	%	33,3	32,5	34,0	35,2	35,3	37,6	37,2	40,5	40,7	41,8
TOTAAL	N	734073	767031	816525	1022160	1059286	1124750	1215833	1215395	1261745	1662200

Tabelle 2.7(a) tot 2.7(d) gee 'n fynere verdeling van die bevolkingsgroep- en geslagstruktuur vir elk van die betrokke beroepsgroepe binne MVM.

2.4.1 Klerklike werkers

Die algemene tendense wat reeds uitgewys is, kom duidelik by die klerklike werkers voor. Die persentasie Blanke mans in die beroep het met meer as die helfte afgeneem van 1965 tot 1981 maar die persentasie Blanke vroue bly redelik konstant. Die grootste persentasie toename het by Asiërvroue en Swart mans en vroue plaasgevind. Hierdie veranderinge het belangrike implikasies vir daardie werkgewers wat 'n belangrike komponent van hul middelvlakbestuur deur indiensopleiding vanuit die klerklike kader trek. Die oorgrote persentasie van hierdie bestuurders was in die verlede uit Blanke manlike geledere getrek en hierdie poel is aan die krimp.

2.4.2 Verkoopswerkers

Die geslagstruktuurverandering by die verkoopswerkers is besonder opvallend. Waar 60,3 % van die verkoopswerkers in 1965 uit mans bestaan het, het hierdie persentasie afgeneem na 50,7 % in 1981. Dit is veral die Swart, Kleurling- en Asiërvroue wat vir hierdie toename verantwoordelik is.

2.4.3 Voormanne en toesighouers

Ook hier herhaal die algemene tendens van 'n dalende persentasie Blankes en toename vir die persentasie Asiërs, Kleurlinge en Swartes hom. Naas Blanke mans is Swart mans tans die belangrikste bron waaruit die besonder belangrike werkers in die produksieproses getrek word.

2.4.4 Ambagsmanne en vakleerlinge

Die bydrae van vroue bly beperk. Die neiging om ook al meer Asiërs, Kleurlinge en Swartes in die beroepsgroep op te neem, is baie duidelik waarneembaar.

TABEL 2.7(a)

GETAL- EN PERSENTASIEVERHOUDING VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG VOLGENS DIE MANNEKRAGOPNAMES VIR DIE JARE 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VRAAG IN 1987 VAN DIE KLERKLIKE WERKERS

GROEP	Basisperiode									Doelwitjaar
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	1987
Blanke mans	120083	115879	124088	132338	121994	127562	117919	113838	102285	112236
	34,2	32,7	31,4	27,1	24,7	22,8	19,7	18,6	16,1	14,0
Blanke vroue	171634	175292	194658	252191	251623	275976	288477	308261	313030	390639
	48,9	49,5	49,3	51,7	50,9	49,4	48,1	50,3	49,3	48,5
Kleurling mans	10755	11533	13873	16157	18440	20512	26156	25789	26216	33049
	3,1	3,3	3,5	3,3	3,7	3,7	4,4	4,2	4,1	4,1
Kleurling vroue	3666	4293	6474	8495	13843	18759	23018	26253	29607	45411
	1,1	1,2	1,6	1,7	2,8	3,4	3,8	4,3	4,7	5,6
Asiër mans	12129	12390	16847	25386	25613	31256	33231	33307	34151	45082
	3,5	3,5	4,3	5,2	5,2	5,6	5,5	5,4	5,4	5,6
Asiër vroue	864	1015	1510	3740	5059	9106	10125	13305	16485	25384
	0,3	0,3	0,4	0,8	1,0	1,6	1,7	2,2	2,6	3,1
Swart mans	30867	32220	35583	46288	53825	68298	89812	76574	94632	124343
	8,8	9,1	9,0	9,5	10,9	12,2	15,0	12,5	14,9	15,5
Swart vroue	915	1460	1696	3380	4238	6763	10600	15977	18122	28581
	0,3	0,4	0,4	0,7	0,8	1,2	1,8	2,6	2,9	3,6
TOTAAL	350833	354082	394829	487975	494635	558232	599338	613305	634528	804725

TABEL 2.7(b)

GETAL- EN PERSENTASIEVERHOUDING VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG VOLGENS DIE MANNEKRAGOPNAMES VIR DIE JARE 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VRAAG IN 1987 VAN DIE VERKOOPSWERKERS

GROEP	Basisperiode									Doelwitjaar
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	1987
Blanke mans	55905 37,0	55391 35,1	53695 35,0	76510 36,5	70570 31,3	70414 31,9	74257 30,2	71270 28,6	70512 28,6	96931 26,5
Blanke vroue	53933 35.7	50671 33,0	55086 35,9	64203 30,6	70039 31,1	73727 33,4	72722 29,5	68289 27,4	76332 31,0	101789 27,9
Kleurling mans	4396 2.9	5639 3,7	4847 3.2	6397 3,1	9159 4,1	9947 4,5	13335 5,4	10764 4,3	8209 3,3	15630 4,3
Kleurling vroue	2903 1,9	3790 2,5	3729 2,4	6361 3,0	7696 3,4	11779 5,3	12159 4,9	15650 6,3	12359 5,0	25397 7,0
Asiër mans	10241 6,8	9830 6,4	8803 5,7	16611 7,9	17350 7,7	12802 5,8	14518 5,9	15179 6,1	11338 4,6	18221 5,0
Asiër vroue	747 0,4	1400 0,9	1532 1,0	4216 2,0	3448 1,5	5634 2,6	5792 2,3	6864 2,8	6058 2,4	11588 3,2
Swart mans	20601 13,6	22999 15,0	21894 14,3	27759 13,2	38448 17,1	27079 12,3	38030 15,4	37100 14,9	34904 14,2	51023 14,0
Swart vroue	2364 1,6	3623 2,4	3750 2,5	7830 3,7	8792 3,9	9212 4,2	15493 6,3	23901 9,6	26565 10,8	44475 12,2
TOTAAL	151090	153343	153336	209887	225502	220594	246306	249017	246277	365054

TABEL 2.7(c)

GETAL- EN PERSENTASIEVERHOUDING VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG VOLGENS DIE MANNEKRAGOPNAMES VIR DIE JARE 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VRAAG IN 1987 VAN DIE VOORMANNE EN TOESIGHOUERS

GROEP	Basisperiode									Doelwitjaar
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	1987
Blanke mans	20569 71,4	24222 72,2	25945 66,5	32642 68,0	33234 65,6	42067 65,5	41624 56,2	40481 53,9	46161 54,3	50514 50,0
Blanke vroue	1547 5,4	1550 4,6	2047 5,2	1673 3,5	1693 3,3	2255 3,5	2128 2,9	2183 2,9	2214 2,6	2328 2,3
Kleurling mans	1299 4,5	1901 5,7	2088 5,4	2754 5,7	3073 6,1	3278 5,1	5228 7,1	6429 8,6	7863 9,2	9671 9,6
Kleurling vroue	708 2,5	912 2,7	1067 2,7	1124 2,3	1264 2,5	1742 2,7	1926 2,6	2097 2,8	2628 3,1	2921 2,9
Asiër mans	800 2,8	805 2,4	1259 3,2	1953 4,1	2053 4,1	2921 4,6	2181 2,9	2435 3,2	3447 4,1	3663 3,6
Asiër vroue	4 0,0	3 0,0	11 0,0	72 0,2	77 0,2	168 0,3	254 0,3	190 0,3	236 0,3	412 0,4
Swart mans	3842 13,3	4082 12,2	6545 16,8	7651 15,9	9099 18,0	11491 17,9	20271 27,4	20518 27,3	21649 25,5	30287 30,0
Swart vroue	56 0,2	77 0,2	73 0,2	127 0,3	203 0,4	280 0,4	455 0,6	712 1,0	872 1,0	1250 1,2
TOTAAL	28825	33552	39035	47996	50696	64202	74067	75045	85070	101046

TABEL 2.7(d)

GETAL- EN PERSENTASIEVERHOUDING VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG VOLGENS DIE MANNEKRAGOPNAMES
VIR DIE JARE 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VRAAG IN 1987
VAN DIE AMBAGSMANNE EN VAKLEERLINGE

GROEP	Basisperiode									Doelwitjaar
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	1987
Blanke mans	175027	190509	190323	220209	221231	210419	207707	199221	208922	260348
	86,1	84,3	83,0	79,7	76,7	74,7	70,1	71,7	70,6	66,9
Blanke vroue	4731	5470	5768	6633	5202	6452	7669	6707	7292	9621
	2,3	2,4	2,5	2,4	1,8	2,3	2,6	2,4	2,5	2,5
Kleurling mans	20212	24120	28414	34673	42441	45203	49291	45813	49782	70854
	10,0	10,7	12,4	12,6	14,7	16,1	16,7	16,5	16,8	18,2
Kleurling vroue	55	46	72	86	422	701	840	1728	742	2226
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,6	0,3	0,6
Asiër mans	2348	3300	3089	6208	6404	7347	7605	10036	11484	16107
	1,2	1,5	1,4	2,3	2,2	2,6	2,6	3,6	3,9	4,1
Asiër vroue	45	18	14	19	99	108	209	202	295	488
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Swart mans	807	2591	1645	8474	12654	11488	22623	14013	17277	29264
	0,4	1,2	0,7	3,1	4,4	4,1	7,6	5,0	5,8	7,5
Swart vroue	0	0	0	0	0	4	178	308	76	467
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
TOTAAL	203225	226054	229325	276302	288453	281722	296122	278028	295870	389375

Ambagsmanne en vakleerlinge word in 'n aantal breë rigtings aangetref. Vir die doeleindes van hierdie verslag word die ambagsrigtings as volg geklassifiseer:

Metaal- en ingenieursambagte
Elektrotegniese ambagte
Motorambagte
Bou-ambagte
Ander (juweliers-, meubelambagte en haarkappers).

Tabel 2.8 gee die verdeling volgens ekonomiese sektor en toon dat elke sektor sy eiesoortige konstellasie van ambagsrigtings het. Die sektor met seker die eweredigste verspreiding van rigtings is die owerheidsdienste. Die sektore wat die swaarste rus op ambagsrigtings wat nog hoofsaaklik deur Blankes gevolg word, die metaal- en ingenieurs- en elektroniese ambagte, is mynwese, fabriekswese en elektrisiteit, gas en water.

In tabel 2.9 word die rigtingstruktuur volgens bevolkingsgroep aangetoon. Dit is uit die ontledings duidelik dat werkgewers nie noodwendig slegs persone wat oor ambagsmanstatus beskik as ambagsmanne klassifiseer nie.

Deurgaans kry ons die patroon dat die persentasie Blankes in die rigtings besig is om af te neem. Die neiging is veral by die bou-ambagte baie sterk. Swart werkers begin ook veral sedert 1973 in alle ambagsrigtings aangetref word.

3 VAKATURES VIR MVM

Die Mannekragopnames verskaf ook inligting oor die vakatures vir MVM. Die omvang van die vakatures verskaf 'n aanduiding van verskil tussen aanbod en vraag. Die opnames word egter op 'n sekere datum opgeneem en 'n sekere persentasie van die vakatures kan as "normaal" beskou word in die sin dat die poste van persone wat bedank, uit diens getree of oorlede is nog nie in die stadium gevul is nie. Hierdie onbekende persentasie, grootliks te wyte aan werkers in "transito", kan nie werklik as weerspieëling van 'n tekort gestel word nie. Sommige skrywers stel dit so hoog as 3 % van die arbeidsmag, met ander woorde hulle sien 'n indiensneming van 97 % as volle indiensneming.

TABEL 2.8

VERDELING VAN DIE AMBAGSMANNE VOLGENS AMBAGSRIGTING IN 1965-1981
EN DIE GEPROJEKTEERDE VERDELING IN 1987

Ambagsrigting	Basisperiode									Doelwitjaar:1987	
	1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	%	N
1 MYNWESE											
1 Metaal en ingenieurs	60,6	60,9	60,8	61,1	60,1	59,9	59,2	59,5	60,2	59,7	15297
2 Elektrotegnies	22,9	23,1	23,8	23,3	22,7	23,2	24,5	25,1	23,9	24,4	6252
3 Motor	3,0	4,4	4,2	4,9	4,5	6,4	5,7	6,4	7,2	6,5	1665
4 Bou	13,5	11,5	11,0	10,6	12,6	10,3	10,5	9,0	8,7	9,3	2383
5 Ander	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	26
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	10.0	100	100	100	25623
2 FABRIEKSWESE											
1 Metaal en ingenieurs	55,6	57,1	57,2	57,7	57,6	56,4	57,1	59,5	59,7	58,8	68142
2 Elektrotegnies	7,0	6,5	7,6	7,5	9,3	8,2	11,0	9,4	13,3	11,1	12864
3 Motor	6,5	7,1	7,2	5,9	5,9	7,1	4,6	5,0	5,0	5,0	5794
4 Bou	5,7	6,5	4,7	5,1	5,2	6,3	5,7	4,8	3,8	4,7	5447
5 Ander	25,1	22,9	23,3	23,7	22,0	22,0	21,6	21,4	18,2	20,4	23641
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	115888
3 ELEKTRISITEIT,GAS EN WATER											
1 Metaal en ingenieurs	32,9	31,7	34,6	31,8	28,9	24,4	14,4	18,1	38,8	24,6	2190
2 Elektrotegnies	53,1	51,4	51,1	51,8	38,7	52,9	63,0	64,4	43,4	56,1	4993
3 Motor	2,7	2,3	3,2	3,2	5,9	7,0	3,9	2,3	5,3	4,0	356
4 Bou	11,1	14,5	11,1	12,4	26,4	15,7	18,6	15,2	12,5	15,1	1344
5 Ander	0,2	0,0	0,0	0,7	0,2	0,0	0,1	0,0	0,5	0,2	18
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	8901
4 BOU EN KONSTRUKSIE											
1 Metaal en ingenieurs	5,4	6,1	7,6	7,8	6,8	11,9	9,0	10,3	11,5	10,5	11571
2 Elektrotegnies	1,9	3,1	3,3	3,5	3,2	3,4	4,7	5,3	4,5	4,8	5289
3 Motor	1,5	1,5	2,2	1,3	1,4	1,5	2,4	4,1	2,6	3,0	3306
4 Bou	90,0	88,7	86,7	87,3	88,5	82,9	82,8	80,0	80,9	81,2	89480
5 Ander	1,1	0,6	0,1	0,0	0,1	0,3	1,1	0,3	0,6	0,6	661
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	110307
5 HANDEL											
1 Metaal en ingenieurs	11,3	8,3	11,6	8,7	9,1	16,7	10,1	10,1	7,0	9,3	4668
2 Elektrotegnies	8,4	4,5	3,3	2,8	2,0	4,6	2,9	2,5	3,5	3,0	1506
3 Motor	53,4	52,9	61,5	52,3	52,0	55,0	65,0	67,3	70,9	67,4	33833
4 Bou	4,1	6,2	1,8	2,2	2,0	2,5	2,4	2,5	3,7	2,9	1456
5 Ander	22,8	28,1	21,8	34,0	34,9	21,2	19,6	17,6	14,9	17,3	8684
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	50147
6 VERVOER,OPBERGING EN KOMMUNIKASIE											
1 Metaal en ingenieurs	49,4	59,7	54,4	53,5	54,0	39,6	35,7	39,3	37,7	37,9	11282
2 Elektrotegnies	28,4	16,0	18,4	16,9	16,7	21,3	24,8	23,0	14,4	20,4	6073
3 Motor	8,1	10,0	13,4	16,2	15,6	20,9	22,2	20,5	27,6	23,4	6966
4 Bou	14,1	14,2	13,5	13,1	13,2	17,4	15,9	16,0	19,9	17,4	5180
5 Ander	0,0	0,1	0,2	0,3	0,5	0,8	1,4	1,2	0,4	0,9	268
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	29769
7 DIVERSE DIENSTE EN FINANSIERING											
1 Metaal en ingenieurs	4,0	4,0	5,0	9,7	5,6	9,4	11,0	10,7	18,1	13,3	1756
2 Elektrotegnies	1,2	1,7	1,9	2,0	2,6	3,6	5,1	3,5	4,2	4,2	554
3 Motor	0,9	0,4	1,0	1,0	1,0	2,4	2,0	1,9	2,6	2,2	290
4 Bou	7,4	7,1	7,3	7,6	10,3	16,4	13,7	11,4	6,7	10,6	1399
5 Ander	86,5	86,8	84,8	79,7	80,5	68,2	68,2	72,6	68,3	69,8	9214
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	13213
8 OWERHEIDSDIENSTE											
1 Metaal en ingenieurs	27,9	23,4	25,8	17,7	21,6	23,0	34,5	24,3	21,7	25,9	9201
2 Elektrotegnies	14,4	13,3	13,7	17,7	16,5	19,2	14,5	14,4	21,3	17,1	6075
3 Motor	20,7	20,2	18,5	14,8	15,4	14,7	9,8	14,6	16,6	14,1	5009
4 Bou	33,2	40,4	37,8	45,5	42,5	39,2	37,6	43,2	34,7	38,6	13714
5 Ander	3,8	2,6	4,3	4,4	4,0	3,8	3,6	3,5	5,7	4,3	1528
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	35527
TOTAAL											
1 Metaal en ingenieurs	34,5	35,1	35,8	33,0	32,8	34,1	32,9	35,8	36,7	31,9	124107
2 Elektrotegnies	11,1	9,0	9,5	9,4	9,2	10,3	12,1	11,9	12,2	11,3	43606
3 Motor	13,7	12,7	13,7	12,7	12,6	13,5	12,7	13,4	14,5	14,3	57219
4 Bou	24,7	28,1	26,6	29,1	30,4	28,7	29,7	25,6	24,8	31,4	120403
5 Ander	16,1	15,1	14,4	15,9	15,0	13,4	12,7	13,3	11,8	11,1	44040
TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	389375

TABEL 2.9

VOLKSGROEPVERDELING VAN DIE AMBAGSMANNE EN VAKLEERLINGE VOLGENS AMBAGSRIGTING IN 1965-1981 EN DIE GEPROJEKTEERDE VERDELING VIR 1987

Ambagsrigting	Volksgroep	Basisperiode									Doelwitjaar:1987	
		1965	1967	1969	1971	1973	1975	1977	1979	1981	%	N
1 Metaal en ingenieurs	Blank	98,6	98,8	97,3	96,8	96,4	94,1	91,4	91,4	87,9	87,2	108221
	Kleurling	1,1	1,1	2,4	2,5	3,0	4,7	7,1	6,2	8,0	9,0	11170
	Asiër	0,2	0,2	0,3	0,7	0,6	0,7	1,0	1,5	1,6	1,8	2234
	Swart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,4	0,9	2,4	2,0	2482
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	124107
2 Elektrotegnies	Blank	99,5	98,9	99,3	99,5	98,1	96,3	96,1	94,2	84,8	87,4	38073
	Kleurling	0,3	0,7	0,6	0,3	1,1	1,4	2,4	2,7	10,5	8,0	3485
	Asiër	0,2	0,4	0,1	0,2	0,7	0,7	0,9	2,3	3,0	3,0	1307
	Swart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6	0,6	0,8	1,8	1,7	741
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	43606
3 Motor	Blank	95,5	95,4	94,1	92,5	92,3	88,1	85,7	84,8	83,2	80,8	46279
	Kleurling	3,1	3,1	4,6	5,2	5,0	5,0	9,0	8,7	7,9	9,8	5613
	Asiër	1,4	1,6	1,2	2,3	2,7	3,4	3,0	3,5	4,5	4,6	2635
	Swart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	2,4	3,0	4,4	4,7	2692
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	57219
4 Bou	Blank	70,2	65,9	63,0	56,1	48,3	47,3	38,0	40,9	41,1	32,3	38929
	Kleurling	26,5	27,1	31,4	29,3	33,3	38,1	35,7	38,2	38,6	40,5	48812
	Asiër	1,8	2,9	3,0	4,1	4,0	4,8	3,8	6,0	6,4	6,6	7955
	Swart	1,6	4,1	2,7	10,6	14,4	9,8	22,5	14,8	13,9	20,5	24707
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	120403
5 Ander	Blank	81,0	82,9	80,4	80,7	77,1	71,0	70,2	62,3	69,5	61,9	27289
	Kleurling	16,2	14,8	17,7	16,0	20,1	22,1	20,2	27,0	17,9	24,0	10580
	Asiër	2,8	2,3	1,9	3,3	2,8	3,8	5,5	6,6	6,7	7,5	3306
	Swart	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	4,1	4,1	5,9	6,5	2865
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	44040
TOTAAL	Blank	88,5	86,7	85,5	82,1	78,5	77,0	72,7	74,1	73,1	66,5	258791
	Kleurling	10,0	10,7	12,4	12,6	14,9	16,3	16,9	17,1	17,0	20,5	79660
	Asiër	1,2	1,5	1,4	2,3	2,3	2,6	2,7	3,7	4,0	4,5	17437
	Swart	0,4	1,1	0,7	3,1	4,4	4,1	7,7	5,2	5,9	8,6	33487
	TOTAAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	389375

Tabel 3.1 toon die vakatures vir MVM volgens beroepsgroep en sektor. Die persentasies is uitgedruk as 'n persentasie van die getal beskikbare poste in elke kategorie. As gevolg van die sektorale verskille in indiensneming is die syfer van sommige kategorieë negeerbaar klein, soos die vakatures vir verkoopswerkers in die mynbousektor.

Dit is slegs in die owerheidsektor waar die vakatures vir klerklike werkers 3 % oorskrei. In die ander sektore is die tekorte aan klerklike werkers nie noemenswaardig nie.

Die owerheidsektor toon in vergelyking met die ander sektore 'n besonder hoë persentasie vakatures vir al die beroepsgroepe. Waaraan hierdie verskynsel toegeskryf moet word, is nie bekend nie. Dit is moontlik dat die owerheidsektor hoër opvoedkundige toelatingsvereistes stel of dat die sektor minder aanpasbaar is sover dit die struktuurveranderinge vir indiensneming betref.

Wat vir klerklike werkers geld, geld ook vir verkoopswerkers en voormanne en toesighouers. Oor die algemeen was die tekorte vir Maart 1981 hoër as vir Maart 1979, wat waarskynlik toegeskryf kan word aan 'n hoër vlak van ekonomiese aktiwiteit.

In tabel 3.2 word die vakatures volgens bevolkingsgroep en geslag weergegee. Aangesien 'n vakature na die byna algehele uitskakeling van werkreservering, wesentlik nie aan 'n bevolkingsgroep gekoppel kan word nie en ook nie juis aan 'n geslag nie, weerspieël dié inligting waarskynlik die voorkeur van werkgewers. Die persentasie vakatures vir Blanke mans is dan ook normaalweg hoër as vir die ander groepe.

In tabel 3.3 word die vakatures volgens die verskillende ambagsrigtings aangedui.

Opmerklik is die feit dat die vakatures vir Swartes persentasiegewys (as % van werkgeleentheid vir Swartes in 'n kategorie) in die meeste gevalle hoër is as dié vir Blankes, alhoewel die vakatures vir Blankes getalsgewys veel hoër is (in baie gevalle met 'n faktor 20). Die meeste van die tekorte wat aangetoon word, is heelwat hoër as die 3 % wat as grens gekies is en daarom dui die vakatures vir ambagsmanne op 'n werklike tekort aan werkers in die rigtings.

TABEL 3.1

VAKATURES VIR MIDDELVLAKMANNEKRAG VOLGENS EKONOMIESE SEKTOR IN 1979 EN 1981

Ekonomiese sektor		Klerklike werkers 1979	Klerklike werkers 1981	Verkoops-werkers 1979	Verkoops-werkers 1981	Ambagsmanne & vakleerlinge 1979	Ambagsmanne & vakleerlinge 1981	Voormanne & toesighouers 1979	Voormanne & toesighouers 1981	Totale MVM 1979	Totale MVM 1981	Totale mannekrag 1979	Totale mannekrag 1981
1 Mynbou	N	121	448	3	4	460	2158	78	75	662	2685	1735	6210
	%	,6	1,1	,6	2,1	2,2	8,5	1,3	2,2	1,3	4,0	,3	0,8
2 Fabriekswese	N	815	1430	226	684	2993	5973	223	777	4257	8864	12177	22315
	%	,7	1,1	,8	2,5	2,9	5,1	,6	1,6	1,5	2,7	,9	1,5
3 Elektrisiteit, gas en water	N	2249	497	0	4	1110	1256	176	85	3535	1842	13284	9323
	%	29,3	7,4		22,2	11,9	14,6	7,5	3,6	18,3	11,6	12,6	10,6
4 Bou en konstruksie	N	55	195	12	67	397	7623	65	547	529	8432	1063	14488
	%	,3	1,2	,8	4,1	,7	10,7	,8	4,7	,6	9,1	,2	3,1
5 Handel	N	387	1972	969	3175	495	2666	16	9	1867	7822	2800	10906
	%	,2	1,3	,5	1,6	1,6	7,7	,4	0,2	,5	2,1	,4	1,4
6 Vervoer, opberging & kommunikasie	N	208	898	38	47	1811	2547	380	40	2437	3532	26318	28293
	%	,4	1,5	,7	1,5	6,8	9,1	5,3	0,6	2,5	3,7	5,2	5,4
7 Diverse dienste & finansiering	N	1269	3879	478	626	195	1467	6	105	1948	6077	7129	17931
	%	,8	2,3	1,9	2,6	1,6	10,9	,3	4,0	1,0	3,0	1,1	2,8
8 Owerheidsdienste	N	4536	8968	26	25	3510	3859	1319	608	9391	13460	50171	78413
	%	5,6	10,8	8,6	7,4	14,1	15,2	13,1	6,9	8,0	12,9	5,8	8,5
TOTAAL	N	9640	18287	1752	4632	10971	27549	2263	2246	24626	52714	114677	187879
	%	1,6	2,8	,7	1,9	3,8	8,5	2,9	2,6	2,0	4,2	2,1	3,3

TABEL 3.2

VAKATURES VIR MIDDELVLAKMANNEKRAG VOLGENS VOLKSGROEP EN GESLAG IN 1979 EN 1981

Bevolkingsgroep		Beroepsgroep: Klerklike werkers 1979	Klerklike werkers 1981	Verkoopswerkers 1979	Verkoopswerkers 1981	Ambagsmanne & vakleerlinge 1979	Ambagsmanne & vakleerlinge 1981	Voormanne en toesighouers 1979	Voormanne en toesighouers 1981	Totale MVM 1979	Totale MVM 1981	Totale mannekrag 1979	Totale mannekrag 1981
Blanke mans	N	4607	5740	844	1445	9888	21181	871	1561	16210	29927	50049	86488
	%	3,9	5,3	1,2	2,0	4,7	9,2	2,1	3,3	3,7	6,5	4,7	7,8
Blanke vroue	N	3027	8950	412	1382	63	551	29	25	3531	10908	10075	22362
	%	1,0	2,8	0,6	1,8	0,9	7,0	1,3	1,1	0,9	2,7	1,8	3,7
Kleurling mans	N	209	364	35	66	454	2772	146	146	844	3348	5391	13360
	%	0,8	1,4	0,3	0,8	1,0	5,3	2,2	1,8	0,9	3,5	1,4	3,1
Kleurling vroue	N	148	412	12	74	5	12	0	27	165	525	1649	3557
	%	0,6	1,4	0,1	0,6	0,3	1,6		1,0	0,4	1,1	0,8	1,5
Asiër mans	N	234	296	77	180	108	796	7	7	426	1279	1071	2287
	%	0,7	0,9	0,5	1,6	1,1	6,5	0,3	,2	0,7	2,1	0,7	1,5
Asiër vroue	N	52	217	15	103	0	0	0	0	67	320	549	710
	%	0,4	1,3	0,2	1,7					0,3	1,4	0,9	1,1
Swart mans	N	1017	1524	303	848	449	2233	1210	437	2979	5042	40557	51502
	%	1,3	1,6	0,8	2,4	3,1	11,4	5,6	2,0	2,0	2,9	1,6	1,9
Swart vroue	N	346	784	54	534	4	4	0	43	404	1365	5336	7613
	%	2,1	4,1	0,2	2,0	1,3	5,0		4,7	1,0	2,9	1,4	1,8
TOTAAL	N	9640	18287	1752	4632	10971	27549	2263	2246	24626	52714	114677	187879
	%	1,6	2,8	0,7	1,9	3,8	8,5	2,9	2,6	2,0	4,2	2,1	3,3

TABEL 3.3

VAKATURES VIR AMBAGSMANNE EN VAKLEERLINGE IN 1979 EN 1981
VOLGENS AMBAGSRIGTING EN BEVOLKINGSGROEP

Bevolkingsgroep		Ambagsrigting										TOTAAL	
		Metaal en ingenieurs		Elektries		Motor		Bou		Ander			
		1979	1981	1979	1981	1979	1981	1979	1981	1979	1981	1979	1981
Blank	N	4619	8693	1998	3575	1130	3615	1748	4325	456	1524	9951	21732
	%	4,8	8,3	6,0	10,4	3,4	9,2	5,7	12,6	1,9	5,9	4,6	9,1
Kleurling	N	148	317	91	75	12	190	96	2139	112	63	459	2784
	%	2,3	3,5	9,2	1,9	0,4	5,3	0,4	7,0	1,1	1,0	1,0	5,2
Asiër	N	31	242	38	82	3	103	7	319	29	50	108	796
	%	2,1	12,0	4,8	7,1	0,2	5,1	0,2	6,4	1,2	2,1	1,0	6,3
Swart	N	193	397	79	123	53	370	110	1296	18	51	453	2237
	%	18,3	13,1	23,6	16,2	4,6	16,4	1,0	11,3	1,2	2,4	3,1	11,4
TOTAAL	N	4991	9649	2206	3855	1198	4278	1961	8079	615	1688	10971	27549
	%	4.8	8.2	6.3	9,6	3,1	9.1	2,7	9,9	1,6	4,6	3,8	8,5

4 DIE ONDERWYSPEIL VAN MVM

In hierdie paragraaf word die onderwyspeil waaroor die werkers beskik, ontleed. So 'n ontleding dui die voedingsbronne aan sover dit skolastiese kwalifikasies betref. Hierdie inligting is bekom uit die 1970- en die 1980-bevolkingsensusgegewens (5 %-steekproef). Uit die bevolkingsensusse kan die beroepsgroep ambagsmanne en vakleerlinge egter nie onderskei word nie. Die skolastiese kwalifikasies van ambagsmanne is uit IMAN se Mannekragmonitorstelsel (MMS) verkry.

4.1 KWALIFIKASIEPEIL VAN KLERKLIKE WERKERS, VERKOOPSWERKERS, VOORMANNE EN TOESIGHOUERS

In tabelle 4.1(a) tot (c) word die onderwyspeil van klerklike werkers, verkoopswerkers en voormanne en toesighouers aangetoon. Persone wat geen kwalifikasie verstrek het nie, of wat gesê het dat hul oor geen kwalifikasie beskik nie, is buite rekening gelaat.

Die tabelle toon dat al drie die beroepsgroepe grootliks beoefen word deur werkers wat uit die st. 8 tot 10 (en selfs laer) skoolverlaters getrek word. Die kwalifikasiepeil van die Blankes asook klerklike werkers in die algemeen, neig om hoër te wees. Opmerklik is die styging in die onderwyspeil wat by al die bevolkingsgroepe in al die kategorieë, met Asiër vroulike voormanne en toesighouers die uitsondering, voorgekom het. Die getalle hier ter sprake is klein en daar moet onthou word dat hier met 'n 5 %-steekproef van 1980 gewerk word. Om hierdie styging te illustreer is 'n blokkie om die kategorieë getrek waarin meer as 15 % van die persone in 'n beroepsgroep voorkom.

Namate die onderwyspeil van die bevolking toeneem, styg die onderwyspeil van MVM ook.

4.2 AMBAGSMANNE EN VAKLEERLINGE

Soos genoem, kan ambagsmanne as groep nie geïsoleer word uit die bevolkingsgegewens nie en moes van ander meer beperkte bronne gebruik gemaak word. Figuur 1 toon dat 'n st. 10-kwalifikasie redelik algemeen begin word vir die metaal- en ingenieurs- asook die elektriese ambagte waar tussen 30 % en 40 % van die ambagsmanne oor of st.10 of NTS III beskik.

TABEL 4.1(a)

ONDERWYSPEILVERDELING VAN KLEURLIKE WERKERS IN 1970 EN 1980

Bevolkingsgroep		Onderwyspeil						GETAL
		Laerskool	St. 6-7	St. 8-9	St. 10	St.10 +dip.	Graad	
Blanke mans	1970	0,8	12,5	32,5	46,8	4,1	3,3	130699
	1980	0,4	8,3	27,9	51,5	6,2	5,6	121140
Blanke vroue	1970	0,4	9,7	47,5	37,4	4,1	0,9	230237
	1980	0,4	5,6	41,7	43,0	7,6	1,7	325980
Kleurling mans	1970	15,5	34,3	32,9	16,1	1,0	0,2	17945
	1980	12,9	29,5	34,1	21,7	1,3	0,5	30000
Kleurling vroue	1970	7,9	31,2	51,1	9,1	0,7	0,0	9396
	1980	8,1	30,3	44,8	16,1	0,8	0,0	28780
Asiër mans	1970	10,0	34,5	37,7	16,3	1,0	0,5	20701
	1980	5,4	21,5	41,2	28,9	1,6	1,5	35500
Asiër vroue	1970	7,2	23,1	47,1	20,9	1,2	0,5	2924
	1980	4,7	13,2	42,6	34,2	4,7	0,7	13760
Swart mans	1970	21,5	31,1	35,1	11,5	0,7	0,2	50944
	1980	16,0	26,9	35,2	18,1	1,2	0,5	108720
Swart vroue	1970	15,3	28,0	49,0	7,0	0,7	0,1	5267
	1980	14,5	27,9	42,8	13,5	0,9	0,4	33720
Totaal mans	1970	7,6	20,6	33,6	33,3	2,8	2,1	220289
	1980	8,8	18,9	32,8	33,5	3,3	2,7	295360
Totaal vroue	1970	1,1	11,0	47,7	35,4	3,8	0,9	247824
	1980	2,3	9,5	42,0	38,3	6,5	1,4	402240

TABEL 4.1(b)

ONDERWYSPEILVERDELING VAN VERKOOPSWERKERS IN 1970 EN 1980

Bevolkingsgroep		Onderwyspeil: Laerskool	St. 6-7	St. 8-9	St. 10	St.10 +dip	Graad	GETAL
Blanke mans	1970	2,8	16,6	34,5	38,2	5,4	2,5	84568
	1980	1,5	8,8	29,7	45,8	9,6	4,5	102580
Blanke vroue	1970	2,1	41,1	39,7	14,7	1,9	0,6	53127
	1980	1,4	20,1	42,2	28,0	5,9	2,4	57860
Kleurling mans	1970	48,5	34,7	12,8	3,5	0,4	0,1	12801
	1980	34,6	36,7	20,6	7,4	0,5	0,3	17680
Kleurling vroue	1970	31,6	51,2	16,3	0,7	0,2	0,0	8961
	1980	23,5	48,3	25,4	2,9	0,0	0,0	16800
Asiër mans	1970	33,9	39,9	18,3	7,1	0,4	0,4	24512
	1980	19,4	30,3	30,9	17,2	1,2	1,1	26040
Asiër vroue	1970	36,8	40,3	18,4	4,3	0,2	0,1	3464
	1980	24,8	41,5	24,2	9,0	0,6	0,0	6700
Swart mans	1970	55,0	30,6	12,1	2,1	0,2	0,1	50367
	1980	47,0	30,1	17,2	4,9	0,7	0,2	65900
Swart vroue	1970	39,1	39,2	20,5	1,0	0,2	0,0	16270
	1980	39,0	38,3	20,9	1,4	0,4	0,0	67640
Totaal mans	1970	25,9	25,3	24,0	20,6	2,8	1,3	172248
	1980	21,0	20,5	25,1	26,0	5,0	2,4	216200
Totaal vroue	1970	14,2	41,8	32,4	10,0	1,3	0,4	81822
	1980	22,0	32,5	39,8	12,2	2,5	0,9	149000

TABEL 4.1(c)

ONDERWYSPEILVERDELING VAN VOORMANNE EN TOESIGHOUERS IN 1970 EN 1980

Bevolkingsgroep		Onderwyspeil						GETAL
		Laerskool	St. 6-7	St. 8-9	St. 10	St.10 +dip	Graad	
Blanke mans	1970	2,5	32,2	38,2	20,5	5,5	1,2	34634
	1980	1,1	23,3	40,7	24,5	9,0	1,4	47320
Blanke vroue	1970	3,3	47,6	33,7	12,8	1,8	0,8	1527
	1980	2,4	15,5	50,0	21,4	9,5	1,2	1680
Kleurling mans	1970	33,1	45,8	17,1	3,2	0,6	0,2	2408
	1980	37,1	35,6	19,1	7,1	1,2	0,0	6800
Kleurling vroue	1970	36,8	51,4	11,2	0,6	0,0	0,0	1246
	1980	33,9	54,6	10,8	0,8	0,0	0,0	2600
Asiër mans	1970	37,7	44,7	13,3	3,8	0,4	0,1	1525
	1980	19,8	46,4	20,8	12,5	0,5	0,0	3840
Asiër vroue	1970	42,0	40,6	13,0	1,5	2,9	0,0	69
	1980	61,2	26,5	10,2	2,0	0,0	0,0	980
Swart mans	1970	68,9	21,5	8,3	1,2	0,1	0,0	4662
	1980	57,7	26,2	12,1	4,0	0,0	0,1	20240
Swart vroue	1970	44,4	38,4	17,0	0,3	0,0	0,0	302
	1980	36,5	45,8	11,5	4,2	2,1	0,0	1920
Totaal mans	1970	12,6	32,2	32,9	16,9	4,5	1,0	43229
	1980	19,8	26,2	30,4	17,1	5,6	0,9	78200
Totaal vroue	1970	21,4	48,1	22,7	6,5	0,9	0,4	3144
	1980	30,9	39,3	20,0	6,7	2,8	0,3	7180

FIGUUR 1

ONDERWYSPEIL VAN AMBAGSMANNE
VOLGENS DIE 1982-MMS-OPNAME

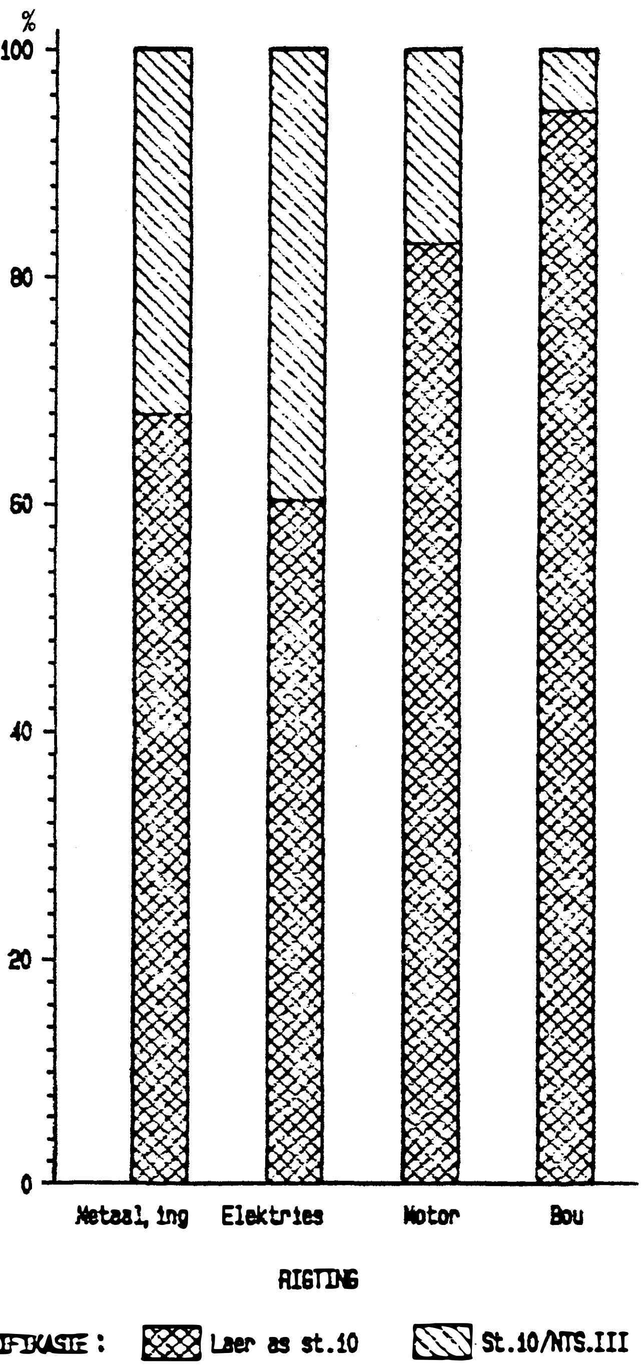

Die RGN het ook navorsing onderneem oor die beweging van vakleerlinge deur die opleidingstelsel en die volgende tabelle (4.2(a) - (h)) is 'n uittreksel uit die verslag oor die navorsing (Terblanche 1980[1]). Hierdie tabelle toon aan wat die aanvanklike opleidingspeil van vakleerlinge tydens registrasie (1971) was en wat teen 1977 met hulle gebeur het sover dit verwerwing van vakmanstatus betref. Die verskillende tabelle handel oor verskillende ambagsrigtings.

Indien oor al die tabelle gesommeer word, blyk dat 26 % van die Blanke vakleerlinge nie ambagsmanstatus bekom het nie. Die persentasie vir Kleurlinge en Asiërs is aanmerklik laer, naamlik 16,1 % en 17,9 % respektiewelik. Hierdie verskille is hoofsaaklik toe te skryf aan die relatiewe lae erosie by meubel- en bouambagte waar die persentasie Blanke vakleerlinge wat kanselleer, aansienlik hoër as die van Kleurlinge en Asiërs is. Aan die anderkant is die erosie onder Kleurling- en Asiërvakleerlinge in die metaal- en ingenieursambagte aanmerklik hoër as vir Blankes.

Die tabelle toon almal die redelik algemene neiging dat namate die onderwyspeil toeneem die persentasie kansellasies daal en dat 'n groter persentasie vakmanstatus deur 'n vaktoets behaal. Laasgenoemde tendens is veral by Blankes opmerklik.

Die gegewens toon verder dat die erosie onder Kleurling- en Asiërvakleerlinge in die ambagte waarin hulle numeries die grootste is (bou- en meubelambagte), heelwat laer as dié vir Blankes is en hulle het ook 'n hoër onderwyspeil.

[1] Terblanche, S.S. Die beweging van vakleerlinge deur die opleidingstelsel RGN 1981.

TABEL 4.2 (a)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE METAAL- EN INGENIEURSAMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		Onderwyspeil																				Totaal	
			St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10			
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N											40	15,1	184	27,4	525	34,2	154	47,0	379	55,6	1282	36,8
		%											3,1		14,4		41,0		12,0		29,6		100	
	Tydsverloop	N	1	100,0							3	42,9	114	43,0	295	44,0	613	40,0	95	29,0	143	21,0	1264	36,2
		%	0,1								0,2		9,0		23,3		48,5		7,5		11,3		100	
	Gekanselleer	N									1	14,3	78	29,4	144	21,5	268	17,5	45	13,7	73	10,7	609	17,5
		%									0,2		12,8		23,6		44,0		7,4		12,0		100	
	Ongespesifiseer	N									3	42,9	33	12,5	48	7,2	127	8,3	34	10,4	87	12,8	332	9,5
		%									0,9		9,9		14,5		38,3		10,2		26,2		100	
	TOTAAL	N	1	100							7	100	265	100	671	100	1533	100	328	100	682	100	3487	100
		%	0,0								0,2		7,6		19,2		44,0		9,4		19,6		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N													2	9,5	6	15,4	2	10,0	12	30,0	22	17,6
		%													9,1		27,3		9,1		54,5		100	
	Tydsverloop	N											3	60,0	12	57,1	19	48,7	10	50,0	16	40,0	60	48,0
		%											5,0		20,0		31,7		16,7		26,7		100	
	Gekanselleer	N											1	20,0	6	28,6	6	15,4	4	20,0	4	10,0	21	16,8
		%											4,8		28,6		28,6		19,0		19,0		100	
	Ongespesifiseer	N											1	20,0	1	4,8	8	20,5	4	20,0	8	20,0	22	17,6
		%											4,5		4,5		36,4		18,2		36,4		100	
	TOTAAL	N											5	100	21	100	39	100	20	100	40	100	125	100
		%											4,0		16,8		31,2		16,0		32,0		100	
ASIËRS	Vaktoets	N													1	20,0							1	7,1
		%													100,0								100	
	Tydsverloop	N													3	60,0	3	50,0	1	100,0	1	50,0	8	57,1
		%													37,5		37,5		12,5		12,5		100	
	Gekanselleer	N															1	16,7			1	50,0	2	14,3
		%															50,0				50,0		100	
	Ongespesifiseer	N													1	20,0	2	33,3					3	21,5
		%													33,3		66,7						100	
	TOTAAL	N													5	100	6	100	1	100	2	100	14	100
		%													35,7		42,9		7,1		14,3		100	
	GROOT TOTAAL	N	1								7		270		697		1578		349		724		3626	
		%	0,0								0,2		7,5		19,2		43,5		9,6		20,0		100	

TABEL 4.2 (b)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE ELEKTROTEGNIESE AMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		Onderwyspeil																				Totaal	
			St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10			
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N											5	13,5	87	30,7	384	39,7	107	54,0	211	66,6	794	44,0
		%											0,6		11,0		48,4		13,5		26,6		100	
	Tydsverloop	N									2	100,0	17	45,9	129	45,6	373	38,6	57	28,8	51	16,1	629	34,9
		%									0,3		2,7		20,5		59,3		9,1		8,1		100	
	Gekanselleer	N											10	27,0	56	19,8	153	15,8	25	12,6	36	11,4	280	15,5
		%											3,6		20,0		54,6		8,9		12,9		100	
	Ongespesifiseer	N											5	13,5	11	3,9	57	5,9	9	4,6	19	6,0	101	5,6
		%											5,0		10,9		56,4		8,9		18,8		100	
	TOTAAL	N									5	100	37	100	283	100	967	100	198	100	317	100	1804	100
		%									0,1		2,1		15,7		53,6		11,0		17,6		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N																						
		%																						
	Tydsverloop	N											1	100,0	7	100,0	22	91,7	1	50,0	13	86,7	44	89,8
		%											2,3		15,9		50,0		2,3		29,5		100	
	Gekanselleer	N															1	4,2					1	2,0
		%															100,0						100	
	Ongespesifiseer	N															1	4,2	1	50,0	2	13,3	4	8,2
		%															25,0		25,0		50,0		100	
	TOTAAL	N											1	100	7	100	24	100	2	100	15	100	49	100
		%											2,0		14,3		49,0		4,1		30,6		100	
ASIËRS	Vaktoets	N															2	20,0					2	9,5
		%															100,0						100	
	Tydsverloop	N													5	83,3	7	70,0	3	75,0	1	100,0	16	76,2
		%													31,3		43,8		18,8		6,2		100	
	Gekanselleer	N													1	16,7	1	10,0	1	25,0			3	14,3
		%													33,3		33,3		33,3				100	
	Ongespesifiseer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N													6	100	10	100	4	100	1	100	21	100
		%													28,6		47,6		19,0		4,8		100	

TABEL 4.2 (c)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE MOTORAMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		Onderwyspeil																				Totaal	
			St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10			
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N											48	37,5	109	41,1	326	52,1	51	68,0	85	79,4	619	51,3
		%											7,8		17,6		52,7		8,2		13,7		100	
	Tydsverloop	N									3	60,0	46	35,9	72	27,2	131	20,9	5	6,7	11	10,3	268	22,2
		%									1,1		17,2		26,9		48,9		1,9		4,1		100	
	Gekanselleer	N							1	100,0	1	20,0	31	24,2	74	27,9	152	24,3	16	21,3	10	9,3	285	23,6
		%							0,4		0,4		10,9		26,0		53,3		5,6		3,5		100	
	Ongespesifiseer	N									1	20,0	3	2,3	10	3,8	17	2,7	3	4,0	1	0,9	35	2,9
		%									2,9		8,6		28,6		48,6		8,6		2,9		100	
	TOTAAL	N							1	100	5	100	128	100	265	100	626	100	75	100	107	100	1207	100
		%							0,1		0,4		10,6		22,0		51,9		6,2		8,9		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N											3	100,0	12	40,6	17	40,5	2	40,0	5	45,5	40	42,1
		%											7,5		32,5		42,5		5,0		12,5		100	
	Tydsverloop	N									1	100,0			13	40,6	16	38,1	2	40,0	4	36,4	36	37,9
		%									2,8				36,1		44,4		5,6		11,1		100	
	Gekanselleer	N													6	18,8	5	11,9	1	20,0			12	12,6
		%													50,0		41,7		8,3				100	
	Ongespesifiseer	N	1														4	9,5			2	18,2	7	7,4
		%	14,3														57,1				28,6		100	
	TOTAAL	N	1								1	100	3	100	32	100	42	100	5	100	11	100	95	100
		%	1,1								1,1		3,2		33,7		44,2		5,3		11,6		100	
ASIËRS	Vaktoets	N											1	50,0	4	30,8	19	52,8	6	60,0	2	50,0	32	49,2
		%											3,1		12,5		59,4		18,8		6,3		100	
	Tydsverloop	N											1	50,0	5	38,5	10	27,8	1	10,0			17	26,2
		%											5,9		29,4		58,8		5,9				100	
	Gekanselleer	N													4	30,8	6	16,7	3	30,0	2	50,0	15	23,1
		%													26,7		40,0		20,0		13,3		100	
	Ongespesifiseer	N															1	2,8					1	1,5
		%															100,0						100	
	TOTAAL	N											2	100	13	100	36	100	10	100	4	100	65	100
		%											3,1		20,0		55,4		15,4		6,2		100	

TABEL 4.2 (d)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE BOU-AMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volks= groep	Vakmanstatus		Onderwyspeil																				Totaal	
			St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10			
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N									2	20,0	37	17,6	54	25,4	85	34,1	15	57,7	13	46,4	206	28,0
		%									1,0		18,0		26,2		41,3		7,3		6,3		100	
	Tydsverloop	N									5	50,0	112	53,3	101	47,4	114	45,8	5	19,2	13	46,4	350	47,6
		%									1,4		32,0		28,9		32,6		1,4		3,7		100	
	Gekanselleer	N									2	20,0	60	28,6	54	25,4	45	18,1	4	15,4	2	7,1	167	22,7
		%									1,2		35,9		32,3		26,9		2,4		1,2		100	
	Ongespesifiseer	N									1	10,0	1	0,5	4	1,9	5	2,0	2	7,7			13	1,8
		%									7,7		7,7		30,8		38,5		15,4				100	
	TOTAAL	N									10	100	210	100	213	100	249	100	26	100	28	100	736	100
		%									1,4		28,5		28,9		33,8		3,5		3,8		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N							1	100,0	1	7,7	25	17,4	76	19,6	117	31,5	9	30,0	17	41,5	246	24,9
		%							0,4		0,4		10,2		30,9		47,6		3,7		6,9		100	
	Tydsverloop	N									7	53,8	85	59,0	251	64,7	211	56,7	18	60,0	22	53,7	594	60,1
		%									1,2		14,3		42,3		35,5		3,0		3,7		100	
	Gekanselleer	N									5	38,5	32	22,2	53	13,7	39	10,5	3	10,0	2	4,9	134	13,5
		%									3,7		23,9		39,6		29,1		2,2		1,5		100	
	Ongespesifiseer	N											2	1,4	8	2,1	5	1,3					15	1,5
		%											13,3		53,3		33,3						100	
	TOTAAL	N							1	100	13	100	144	100	388	100	372	100	30	100	41	100	989	100
		%							0,1		1,3		14,6		39,2		37,6		3,0		4,1		100	
ASIËRS	Vaktoets	N											1	50,0	4	30,8	19	52,8	6	60,0	2	50,0	32	49,2
		%											3,1		12,5		59,4		18,8		6,3		100	
	Tydsverloop	N											1	50,0	5	38,5	10	27,8	1	10,0			17	26,2
		%											5,9		29,4		58,8		5,9				100	
	Gekanselleer	N													4	30,8	6	16,7	3	30,0	2	50,0	15	23,1
		%													26,7		40,0		20,0		13,3		100	
	Ongespesifiseer	N															1	2,8					1	1,5
		%															100,0						100	
	TOTAAL	N											2	100	13	100	36	100	10	100	4	100	65	100
		%											3,1		20,0		55,4		15,4		6,2		100	

TABEL 4.2 (e)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE DRUKKERSAMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		Onderwyspeil St. 1 N	St. 1 %	St. 2 N	St. 2 %	St. 3 N	St. 3 %	St. 4 N	St. 4 %	St. 5 N	St. 5 %	St. 6 N	St. 6 %	St. 7 N	St. 7 %	St. 8 N	St. 8 %	St. 9 N	St. 9 %	St. 10 N	St. 10 %	Totaal N	Totaal %
BLANKES	Vaktoets	N											1	50,0	36	45,6	188	51,8	23	65,7	36	83,7	284	54,4
		%											0,4		12,7		66,2		8,1		12,7		100	
	Tydsverloop	N											1	50,0	13	16,5	81	22,3	3	8,6	3	7,0	101	19,3
		%											1,0		12,9		80,2		3,0		3,0		100	
	Gekanselleer	N													28	35,4	81	22,3	8	22,9	3	7,0	120	23,0
		%													23,3		67,5		6,7		2,5		100	
	Ongespesifiseer	N													2	2,5	13	3,6	1	2,9	1	2,3	17	3,3
		%													11,8		76,5		5,9		5,9		100	
	TOTAAL	N											2	100	79	100	363	100	35	100	43	100	522	100
		%											0,4		15,1		69,5		6,7		8,2		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N													4	80,0	13	38,2	7	58,3	16	72,7	40	54,8
		%													10,0		32,5		17,5		40,0		100	
	Tydsverloop	N													1	20,0	15	44,1	5	41,7	4	18,2	25	34,2
		%													4,0		60,0		20,0		16,0		100	
	Gekanselleer	N															5	14,7			2	9,1	7	9,6
		%															71,4				28,6		100	
	Ongespesifiseer	N															1	2,9					1	1,4
		%															100,0						100	
	TOTAAL	N													5	100	34	100	12	100	22	100	73	100
		%													6,8		46,6		16,4		30,1		100	
ASIERS	Vaktoets	N															3	50,0	1	50,0			4	36,4
		%															75,0		25,0				100	
	Tydsverloop	N															3	50,0	1	50,0			4	36,4
		%															75,0		25,0				100	
	Gekanselleer	N																			3	100,0	3	27,3
		%																			100,0		100	
	Ongespesifiseer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N															6	100	2	100	3	100	11	100
		%															54,5		18,2		27,3		100	

TABEL 4.2 (f)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE MEUBELAMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		St. 1 N	St. 1 %	St. 2 N	St. 2 %	St. 3 N	St. 3 %	St. 4 N	St. 4 %	St. 5 N	St. 5 %	St. 6 N	St. 6 %	St. 7 N	St. 7 %	St. 8 N	St. 8 %	St. 9 N	St. 9 %	St. 10 N	St. 10 %	Totaal N	Totaal %
BLANKES	Vaktoets	N															1	10,0	1	50,0			2	4,9
		%															50,0		50,0				100	
	Tydsverloop	N									1	50,0	11	78,6	9	69,2	3	30,0					24	58,5
		%									4,2		45,8		37,5		12,5						100	
	Gekanselleer	N									1	50,0	3	21,4	4	30,8	6	60,0	1	50,0			15	36,6
		%									6,7		20,0		26,7		40,0		6,7				100	
	Ongespesifiseer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N									2	100	14	100	13	100	10	100	2	100			41	100
		%									4,9		34,1		31,7		24,4		4,9				100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N											8	15,4	13	15,3	16	26,7	1	33,3			38	18,7
		%											21,1		34,2		42,1		2,6				100	
	Tydsverloop	N									3	100,0	32	61,5	66	77,6	42	70,0	2	66,7			145	71,4
		%									2,1		22,1		45,5		29,0		1,4				100	
	Gekanselleer	N											9	17,3	6	7,1	2	3,3					17	8,4
		%											52,9		35,3		11,8						100	
	Ongespesifiseer	N											3	5,8									3	1,5
		%											100,0										100	
	TOTAAL	N									3	100	52	100	85	100	60	100	3	100			203	100
		%									1,5		25,6		41,9		29,6		1,5				100	
ASIËRS	Vaktoets	N											5	9,6	3	17,6	5	26,3					13	14,8
		%											38,5		23,1		38,5						100	
	Tydsverloop	N											37	71,2	14	82,4	11	57,9					62	70,5
		%											59,7		22,6		17,7						100	
	Gekanselleer	N											9	17,3			3	15,8					12	13,6
		%											75,0				25,0						100	
	Ongespesifiseer	N											1	1,9									1	1,1
		%											100,0										100	
	TOTAAL	N											52	100	17	100	19	100					88	100
		%											59,1		19,3		21,6						100	

TABEL 4.2 (g)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE JUWELIERS- EN DIAMANTAMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volks= groep	Vakmanstatus		Onderwyspeil St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10		Totaal	
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N											1	16,7	2	28,6	40	46,0	2	28,6	7	46,7	52	42,6
		%											1,9		3,8		76,9		3,8		13,5		100	
	Tydsverloop	N											4	66,7	4	57,1	21	24,1	2	28,6	2	13,3	33	27,0
		%											12,1		12,1		63,6		6,1		6,1		100	
	Gekanselleer	N											1	16,7			21	24,1	3	42,9	5	33,3	30	24,6
		%											3,3				70,0		10,0		16,7		100	
	Ongespesifi= seer	N													1	14,3	5	5,7			1	6,7	7	5,7
		%													14,3		71,4				14,3		100	
	TOTAAL	N											6	100	7	100	87	100	7	100	15	100	122	100
		%											4,9		5,7		71,3		5,7		12,4		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N															2	66,7					2	33,3
		%															100,0						100	
	Tydsverloop	N															1	33,3					1	16,7
		%															100,0						100	
	Gekanselleer	N													3	100,0							3	50,0
		%													100,0								100	
	Ongespesifi= seer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N													3	100	3	100					6	100
		%													50,0		50,0						100	
ASIËRS	Vaktoets	N																						
		%																						
	Tydsverloop	N																						
		%																						
	Gekanselleer	N																						
		%																						
	Ongespesifi= seer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N																						
		%																						

TABEL 4.2 (h)

GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE IN DIE HAARKAPPERS- EN DIVERSE AMBAGTE VOLGENS ONDERWYSPEIL EN VAKMANSTATUS

Volksgroep	Vakmanstatus		Onderwyspeil																				Totaal	
			St. 1		St. 2		St. 3		St. 4		St. 5		St. 6		St. 7		St. 8		St. 9		St. 10			
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BLANKES	Vaktoets	N									3	15,8	15	15,5	26	19,5	40	32,5	9	52,9	2	11,8	95	23,3
		%									3,2		15,8		27,4		42,1		9,5		2,1		100	
	Tydsverloop	N			1	100,0					8	42,1	44	45,4	46	34,6	40	32,5	2	11,8	7	41,2	148	36,3
		%			0,7						5,4		29,7		31,1		27,0		1,4		4,7		100	
	Gekanselleer	N							1	100,0	6	31,6	34	35,1	51	38,3	34	27,6	6	35,3	5	29,4	137	33,6
		%							0,7		4,4		24,8		37,2		24,8		4,4		3,6		100	
	Ongespesifiseer	N									2	10,5	4	4,1	10	7,5	9	7,3			3	17,6	28	6,9
		%									7,1		14,3		35,7		32,1				10,7		100	
	TOTAAL	N			1	100			1	100	19	100	97	100	133	100	123	100	17	100	17	100	408	100
		%			0,2				0,2		4,7		23,8		32,6		30,1		4,2		4,2		100	
KLEURLINGE	Vaktoets	N																						
		%																						
	Tydsverloop	N																						
		%																						
	Gekanselleer	N																						
		%																						
	Ongespesifiseer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N																						
		%																						
ASIËRS	Vaktoets	N															1	100,0					1	100
		%															100,0						100	
	Tydsverloop	N																						
		%																						
	Gekanselleer	N																						
		%																						
	Ongespesifiseer	N																						
		%																						
	TOTAAL	N															1	100					1	100
		%															100						100	

5 BEROEPSMOBILITEIT VAN MVM

5.1 INLEIDING

Die aanbodsituasie in 'n beroep word beïnvloed deur vele faktore. Een van die faktore is die wisselwerking tussen verliese aan en winste uit ander beroepe. Die omvang van hierdie faktor kan uit die 1980-bevolkingsensusdata bepaal word vir onder andere die klerklike werkers, verkoopswerkers, sowel as voormanne en toesighouers. In die bevolkingsensus is respondente versoek om aan te dui watter beroep hul 5 jaar tevore, dus in 1976, beoefen het.

5.2 INVLOEI EN UITVLOEI VAN MVM

Tabelle 5.1(a) tot (h) toon die invloei en uitvloei volgens bevolkingsgroep en geslag aan. Die tabelle word nie in besonderhede bespreek nie. Dit bevat insiggewende inligting maar is ietwat moeilik om te interpreteer en daarom word die situasie vir Blanke mans in klerklike beroepe ter illustrasie bespreek. 'n Mens kan uit die 1980- of die 1975-hoek na die inligting kyk. Die totaal-kolom dui die getal persone in die beroep vir 1975 aan terwyl die totaal-ry die getal in 1980 aantoon. In 1980 was daar 120 740 manlike klerke. Die getal in 1975 (112 720) verteenwoordig nie al die manlike klerke in 1975 nie. 'n Sekere gedeelte van dié manlike klerke van 1975 het geëmigreer en 'n gedeelte is oorlede. Vir dié erosiefaktore word uit die aard van die saak nie voorsiening gemaak nie. Dit is duidelik dat die grootste toevloei tot die klerklike beroep (1975-1980) uit die nie-ekonomies bedrywige groep van 1975 kom. Die meeste van die persone sal waarskynlik skoolverlaters wees. Ander beroepe dra relatief min tot die klerklike beroep by. Van die 112 720 klerke in 1975 het 6,6 % die beroep verlaat, 5,5 % het na die professionele en semi-professionele en tegniese beroepe beweeg en 6,4 % na bestuursberoepe. Verliese aan ander beroepe is relatief laag.

TABEL 5.1(a)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

BLANKE MANS

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie-ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoopswerker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				24320 . 20.14	5860 . 5.62				1440 . 3.04			31620
1	Professionele, tegniese en verwante werker				1720 . 1.42	3840 . 3.68				1100 . 2.32			6660
2	Bestuurs,- uitvoerende en admin. werker				1960 . 1.62	5340 . 5.12				740 . 1.56			8040
3	Klerklike en verwante werker	7480 6.64 .	6220 5.52 .	7260 6.44 .	80980 71.84 67.07	3980 3.53 3.82	1400 1.24 .	1540 1.37 .	2140 1.90 .	680 0.60 1.43	880 0.78 .	160 0.14 .	112720
4	Verkoopswerker	4120 4.19 .	1820 1.85 .	10180 10.35 .	2160 2.20 1.79	74460 75.72 71.45	300 0.31 .	900 0.92 .	2520 2.56 .	920 0.94 1.94	900 0.92 .	60 0.06 .	98340
5	Vervoerwerker				1200 . 0.99	680 . 0.65				580 . 1.22			2460
6	Dienswerker				4440 . 3.68	2440 . 2.34				900 . 1.90			7780
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				2560 . 2.12	5280 . 5.07				9040 . 19.07			16880
8	Voorman, toesighouer	1820 4.53 .	1040 2.59 .	1720 4.28 .	620 1.54 0.51	740 1.84 0.71	580 1.44 .	260 0.65 .	1640 4.08 .	31460 78.22 66.37	320 0.80 .	20 0.05 .	40220
9	Boer, plaaswerker				720 . 0.60	1540 . 1.48				440 . 0.93			2700
10	Huisbediende,kok, kelner				60 . 0.05	60 . 0.06				100 . 0.21			220
	TOTAAL	13420	9080	19160	120740	104220	2280	2700	6300	47400	2100	240	327640

TABEL 5.1(b)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

BLANKE VROUE

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoops werker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				108840 . 33.18	18960 . 32.19				460 . 26.74			128260
1	Professionele, tegniese en verwante werker				4860 . 1.48	1840 . 3.12				60 . 3.49			6760
2	Bestuurs,- uitvoerende en admin. werker				1200 . 0.37	700 . 1.19				20 . 1.16			1920
3	Klerklike en verwante werker	56560 20.28 .	4480 1.61 .	2920 1.05 .	206380 73.99 62.92	5520 1.98 9.37	840 0.30 .	1100 0.39 .	740 0.27 .	40 0.01 2.33	40 0.01 .	300 0.11 .	278920
4	Verkoopswerker	9320 20.09 .	680 1.47 .	1220 2.63 .	3420 7.37 1.04	30860 66.51 52.39	240 0.52 .	320 0.69 .	240 0.52 .		20 0.04 .	80 0.17 .	46400
5	Vervoerwerker				1140 . 0.35	80 . 0.14							1220
6	Dienswerker				700 . 0.21	340 . 0.58							1040
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				1360 . 0.41	520 . 0.88				120 . 6.98			2000
8	Voorman, toesighouer	260 18.31 .		40 2.82 .	80 5.63 0.02	20 1.41 0.03	20 1.41 .		20 1.41 .	980 69.01 56.98			1420
9	Boer, plaaswerker				40 . 0.01	20 . 0.03							60
10	Huisbediende,kok, kelner					40 . 0.07				40 . 2.33			80
	TOTAAL	66140	5160	4180	328020	58900	1100	1420	1000	1720	60	380	468080

TABEL 5.1(c)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

KLEURLINGMANS

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie-ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoops-werker	5 Vervoer-werker	6 Diens-werker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaas-werker	10 Huisbe-diende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				6300 . 21.03	3540 . 20.16				1000 . 14.62			10840
1	Professionele, tegniese en verwante werker				280 . 0.93	180 . 1.03				60 . 0.88			520
2	Bestuurs,-uitvoerende en admin. werker				80 . 0.27	40 . 0.23				20 . 0.29			140
3	Klerklike en verwante werker	760 3.07 .	380 1.53 .	320 1.29 .	20620 83.28 68.83	440 1.78 2.51	340 1.37 .	460 1.86 .	1260 5.09 .	60 0.24 0.88	60 0.24 .	60 0.24 .	24760
4	Verkoopswerker	1140 7.68 .	120 0.81 .	320 2.16 .	220 1.48 0.73	11160 75.20 63.55	360 2.43 .	200 1.35 .	1080 7.28 .	40 0.27 0.58	160 1.08 .	40 0.27 .	14840
5	Vervoerwerker				320 . 1.07	420 . 2.39				140 . 2.05			880
6	Dienswerker				360 . 1.20	220 . 1.25							580
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				1660 . 5.54	1300 . 7.40				700 . 10.23			3660
8	Voorman, toesighouer	180 3.27 .		60 1.09 .	40 0.73 0.13		40 0.73 .	20 0.36 .	460 8.36 .	4680 85.09 68.42	20 0.36 .		5500
9	Boer, plaaswerker				60 . 0.20	220 . 1.25				100 . 1.46			380
10	Huisbediende,kok, kelner				20 . 0.07	40 . 0.23				40 . 0.58			100
	TOTAAL	2080	500	700	29960	17560	740	680	2800	6840	240	100	62200

TABEL 5.1(d)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

KLEURLINGVROUE

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie-ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoopswerker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				10240 . 35.51	5540 . 33.05				360 . 14.40			16140
1	Professionele, tegniese en verwante werker				280 . 0.97	300 . 1.79							580
2	Bestuurs,-uitvoerende en admin. werker				100 . 0.35	20 . 0.12							120
3	Klerklike en verwante werker	2700 12.92 .	180 0.86 .	160 0.77 .	16700 79.90 57.91	220 1.05 1.31	220 1.05 .	80 0.38 .	480 2.30 .	40 0.19 1.60		120 0.57 .	20900
4	Verkoopswerker	2360 17.00 .	180 1.30 .	160 1.15 .	480 3.46 1.66	9720 70.03 58.00	100 0.72 .	180 1.30 .	460 3.31 .			240 1.73 .	13880
5	Vervoerwerker				80 . 0.28	20 . 0.12				20 . 0.80			120
6	Dienswerker				60 . 0.21	20 . 0.12							80
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				780 . 2.70	640 . 3.82				400 . 16.00			1820
8	Voorman, toesighouer	160 8.00 .			60 3.00 0.21				100 5.00 .	1680 84.00 67.20			2000
9	Boer, plaaswerker												
10	Huisbediende, kok, kelner				60 . 0.21	280 . 1.67							340
	TOTAAL	5220	360	320	28840	16760	320	260	1040	2500		360	55980

TABEL 5.1(e)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

ASIËRMANS

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoopswerker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				7740 . 22.05	2680 . 10.20				320 . 8.21			10740
1	Professionele, tegniese en verwante werker				240 . 0.68	280 . 1.07				40 . 1.03			560
2	Bestuurs,- uitvoerende en admin. werker				100 . 0.28	220 . 0.84				20 . 0.51			340
3	Klerklike en verwante werker	1280 4.28 .	380 1.27 .	560 1.87 .	24920 83.23 71.00	1280 4.28 4.87	380 1.27 .	40 0.13 .	740 2.47 .	240 0.80 6.15		120 0.40 .	29940
4	Verkoopswerker	1000 4.15 .	80 0.33 .	520 2.16 .	1080 4.49 3.08	20560 85.38 78.23	260 1.08 .	140 0.58 .	400 1.66 .		40 0.17 .		24080
5	Vervoerwerker				180 . 0.51	220 . 0.84				60 . 1.54			460
6	Dienswerker				60 . 0.17	60 . 0.23							120
7	~~Produksiewerker,~~ vakman, arbeider				720 . 2.05	840 . 3.20				560 . 14.36			2120
8	Voorman, toesighouer	100 3.40 .	20 0.68 .	40 1.36 .		40 1.36 0.15			100 3.40 .	2640 89.80 67.69			2940
9	Boer, plaaswerker					80 . 0.30							80
10	Huisbediende,kok kelner				60 . 0.17	20 . 0.08				20 . 0.51			100
	TOTAAL	2380	480	1120	35100	26280	640	180	1240	3900	40	120	71480

TABEL 5.1(f)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

ASIËRVROUE

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoopswerker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				6280 . 46.52	2180 . 31.87				340 . 34.00			8800
1	Professionele, tegniese en verwante werker				80 . 0.59	20 . 0.29							100
2	Bestuurs,- uitvoerende en admin. werker				40 . 0.30	20 . 0.29							60
3	Klerklike en verwante werker	1440 16.04 .	200 2.23 .	20 0.22 .	6960 77.51 51.56	140 1.56 2.05	60 0.67 .	20 0.22 .	100 1.11 .	20 0.22 2.00		20 0.22 .	8980
4	Verkoopswerker	620 11.61 .	80 1.50 .		80 1.50 0.59	4400 82.40 64.33			140 2.62 .			20 0.37 .	5340
5	Vervoerwerker				20 . 0.15	40 . 0.58							60
6	Dienswerker				20 . 0.15								20
7	Produksiewerker, vakman, arbeider					40 . 0.58				60 . 6.00			100
8	Voorman, toesighouer	20 3.23 .							20 3.23 .	580 93.55 58.00			620
9	Boer, plaaswerker												
10	Huisbediende, kok, kelner				20 . 0.15								20
	TOTAAL	2080	280	20	13500	6840	60	20	260	1000		40	24100

TABEL 5.1(q)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

SWART MANS

Beroep in 1980

	Beroep in 1975	0 Nie ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoerend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoopswerker	5 Vervoerwerker	6 Dienswerker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesighouer	9 Boer, plaaswerker	10 Huisbediende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				15460 . 16.03	9300 . 13.36				1640 . 6.83			26400
1	Professionele, tegniese en verwante werker				560 . 0.58	420 . 0.60							980
2	Bestuurs,- uitvoerende en admin. werker				40 . 0.04	60 . 0.09							100
3	Klerklike en verwante werker	2360 2.83 .	840 1.01 .	260 0.31 .	73800 88.45 76.54	820 0.98 1.18	1340 1.61 .	800 0.96 .	2620 3.14 .	240 0.29 1.00	220 0.26 .	140 0.17 .	83440
4	Verkoopswerker	3620 5.50 .	160 0.24 .	60 0.09 .	900 1.37 0.93	54820 83.31 78.74	660 1.00 .	960 1.46 .	3520 5.35 .	140 0.21 0.58	620 0.94 .	340 0.52 .	65800
5	Vervoerwerker				1100 . 1.14	1000 . 1.44				340 . 1.42			2440
6	Dienswerker				460 . 0.48	500 . 0.72				120 . 0.50			1080
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				3060 . 3.17	1720 . 2.47				3000 . 12.49			7780
8	Voorman, toesighouer	720 3.18 .	40 0.18 .	20 0.09 .	260 1.15 0.27	80 0.35 0.11	100 0.44 .	600 2.65 .	2480 10.94 .	17900 78.99 74.52	440 1.94 .	20 0.09 .	22660
9	Boer, plaaswerker				360 . 0.37	600 . 0.86				600 . 2.50			1560
10	Huisbediende,kok kelner				420 . 0.44	300 . 0.43				40 . 0.17			760
	TOTAAL	6700	1040	340	96420	69620	2100	2360	8620	24020	1280	500	213000

TABEL 5.1(h)

BEROEPSVERSKUIWING VAN MVM 1975 - 1980

SWART VROUE

BEROEP IN 1980

	Beroep in 1975	0 Nie-ekon. bedrywig	1 Prof., tegnies &verwant	2 Bestuurs uitvoe-rend	3 Klerklik en verwant	4 Verkoops-werker	5 Vervoer-werker	6 Diens-werker	7 Prod.wer. vakman, arbeider	8 Voorman, toesig-houer	9 Boer, plaas-werker	10 Huisbe-diende, kelner	TOTAAL
0	Nie-ekonomies bedrywig				8200 . 28.49	16460 . 25.31				260 . 13.54			24920
1	Professionele, tegniese en verwante werker				580 . 2.02	440 . 0.68				60 . 3.13			1080
2	Bestuurs,-uitvoerende en admin. werker												
3	Klerklike en verwante werker	1220 5.89 .	260 1.26 .		18300 88.41 63.59	220 1.06 0.34	40 0.19 .	220 1.06 .	280 1.35 .		20 0.10 .	140 0.68 .	20700
4	Verkoopswerker	4040 7.79 .	240 0.46 .		480 0.93 1.67	45280 87.31 69.62	60 0.12 .	380 0.73 .	760 1.47 .		80 0.15 .	540 1.04 .	51860
5	Vervoerwerker				100 . 0.35	140 . 0.22							240
6	Dienswerker				180 . 0.63	240 . 0.37							420
7	Produksiewerker, vakman, arbeider				460 . 1.60	440 . 0.68				120 . 6.25			1020
8	Voorman, toesighouer	100 6.25 .							20 1.25 .	1480 92.50 77.08			1600
9	Boer, plaaswerker					80 . 0.12							80
10	Huisbediende,kok kelner				480 . 1.67	1740 . 2.68							2220
	TOTAAL	5360	500		28780	65040	100	600	1060	1920	100	680	104140

Soos verwag kan word, is die verliese onder vroue na buite die arbeidsmag heelwat hoër as vir mans, en vir Blanke vroue is hierdie syfer die hoogste (vir al drie die beroepsgroepe in die omgewing van 20 %). Interessant is die feit dat die erosie by Swart vroue taamlik laag is. 'n Verder redelik opvallende kenmerk is die verskil tussen die vertikale beroepsmobiliteit van die bevolkingsgroepe. 'n Hoër persentasie Blankes beweeg na die bestuursposte of na die professionele of semi-professionele beroepe as wat die geval met die ander drie bevolkingsgroepe is.

6 IMPLIKASIES VAN DIE ONTLEDINGS VIR DIE

as MVM beskou word, toon dat 'n verskeidenheid van onderwyspeile in elke beroepsgroep aangetref word. Die verspreiding is sodanig dat daar selde slegs een enkele duidelik modale groep voorkom. Die belangrikste bron waaruit die MVM in die verlede getrek was, veral as die Blankes as norm dien, is die st. 8- en die st. 10-skoolverlaters. Hoeveel van hierdie skoolverlaters hulle direk aanbied vir werk is onbekend.

In paragraaf 5 is daarop gewys dat die beroepsgroepe binne MVM 'n aansienlike persentasie werkers aan ander beroepe verloor maar ook weer uit ander beroepe put. Daar is dus 'n heel ingewikkelde wisselwerking wat seker kwantifiseerbaar sou wees. Of hierdie tydrowende oefening egter die moeite werd is, is 'n ope vraag So 'n oefening sal nog nie die aanvaarding van 'n stel aannames wat die uitslag deeglik kan beïnvloed of selfs bepalend kan wees, uitskakel nie. Veral sal aannames gemaak moet word oor die persentasie skoolverlaters wat tot die beroepe toevloei, asook wat die uitwerking van tegnologie op die werksinhoud en vraag sal wees. Uit die voorafgaande ontledings is gevolgtrekkings egter wel moontlik sonder om 'n werklik syferkundige raming van vraag en aanbod te maak.

Soos genoem, is die st. 8- en die st. 10-skoolverlaters waarskynlik die belangrikste bron vir die aanvulling van MVM. In die volgende paragraaf sal in meer besonderhede na die groei in die getal st. 8s en 10s gekyk word.

6.2 GROEI IN DIE GETAL PERSONE IN ST. 8 EN IN ST. 10

Tabel 6.1 toon die groei in die getal leerlinge in st. 8 in sekondêre skole en tabel 6.2 die groei in die getal leerlinge wat st. 10 sonder en met matrikulasievrystelling behaal het. Interessant is die feit dat die totale getal leerlinge wat st. 10 behaal soms hoër is as die getal leerlinge in st. 10 in gewone sekondêre skole. Dit toon die invloed van onder andere korrespondensiekolleges op die verhoging van die onderwyspeil van die bevolking. Daar was byvoorbeeld 41 080 Blanke studente/skoliere aan korrespondensiekolleges ingeskryf. Vir Kleurlinge, Asiërs en Swartes is die getalle 7 448, 3 685 en 44 997 onderskeidelik. Die tabelle toon ook die groeikoerse vir die tydperk 1970-1980. Hierdie groeikoerse is bereken op grond van die aanpassing van 'n tweedegraadsekromme by die tydreeks.

TABEL 6.1
GETAL LEERLINGE IN ST. 8

Jaar	Blank	Kleurling	Asiër	Swart
1970	64481	9936	7986	26695
1971	66558	11184	8868	29800
1972	68240	12094	9043	32074
1973	69947	13853	9748	37175
1974	70692	15315	11032	42588
1975	75497	16885	13533	50772
1976	71761	17841	12511	50631
1977	72719	17813	12863	71699
1978	72573	21063	12865	97666
1979	73398	23725	14638	124678
1980	73663	24501	15241	129297
1981	72779	26648	15625	132023
1982	74925	29343	16131	121780
Jaarlikse groeikoers 1970-1980	1,3	9,3	9,1	18,6

TABEL 6.2

GETAL PERSONE WAT ST. 10 BEHAAL

Jaar	Blank		Kleurling		Asiër		Swart	
	Met matriek	Sonder matriek	Met matriek	Sonder matriek	Met matriek	Sonder matriek	Met matriek	Sonder matriek
1970	14412	22132	454	952	410	1516	1104	1741
1971	14860	22940	503	1018	466	1894	1445	1931
1972	18778	23935	855	938	625	2395	1973	2523
1973	19106	23186	852	1132	602	2322	2003	2381
1974	20082	24412	1104	1252	662	2817	2237	2732
1975	20850	22135	1337	1711	1189	2731	3725	3030
1976	19867	26571	1120	2063	1310	2494	2101	6109
1977	21885	25264	1001	3588	1794	2674	2583	5466
1978	22288	24438	1163	4469	1805	2818	3818	8227
1979	24754	22779	2685	5319	1811	2980	4517	11016
1980	25523	22647	1622	5387	2055	2764	5188	20403
Jaarlikse groeikoers 1970-1980	5,3	0,4	14,5	20,6	21,2	5,3	13,9	18,8

Bron: Sentrale Statistiekdiens

Die groeikoerse, behalwe vir Blankes, is almal aansienlik hoër as die bevolkingsgroei en daar kan verwag word dat die groei in die getal leerlinge met matriek by Blankes gaan afneem om uiteindelik soos by die st. 8s baie na aan die bevolkingsgroeikoers te kom.

Die getal st. 8s en st. 10s uit Asiër-, Kleurling- en Swart geledere wat tot die arbeidsmag toetree gaan vir 'n geruime tyd nog heelwat hoër as die bevolkingsgroei wees, veral omdat die houvermoë van die skole besig is om vinnig te verbeter soos in tabel 6.3 aangetoon word.

TABEL 6.3

VORDERING VAN LEERLINGE, ST. 6 TOT ST. 8 EN ST. 10

Jaar	Blank		Kleurling		Asiër	
	St. 8	St.10	St. 8	St.10	St. 8	St.10
1972	89,6		46,2		65,7	
1973	91,2		48,0		61,3	
1974	90,5	58,5	50,2	12,5	64,0	32,4
1975	92,5	56,7	49,6	13,5	83,0	28,4
1976	93,6	60,1	82,1	13,0	99,2	25,3
1977	91,6	65,3	51,0	18,3	103,2	30,8
1978	92,2	68,3	56,3	22,3	91,2	40,7
1974	91,7	67,7	58,9	24,2	95,2	59,7
1980	91,7	69,7	56,1	24,8	94,9	52,7
1981	92,4	69,5	58,5	24,6	91,8	51,6
1982	92,8	68,7	63,5	24,8	91,8	53,4

Bron: Sentrale Statistiekdiens S.A. Statistieke 1982.

Kleurling- en Asiërskole se houvermoë het aanmerklik verbeter maar kan nog nie met die van Blanke skole vergelyk word nie. Dit veroorsaak natuurlik dat die toename in die st. 8 en st. 10 leerlinge aansienlik hoër is as die toename in die bevolking. Alhoewel geen soortgelyke gegewens vir Swartes beskikbaar is nie, toon die vinnige groei van die Swart leerlingtal dat dieselfde tendens daar aangetref word.

Al sou die absorbsievermoë van tersiêre inrigtings heelwat verhoog, gaan die sameloop van faktore (hoër getalle plus die verbetering van die houvermoë van skole) die arbeidsmag in die toekoms aanvul met aansienlike getalle persone wat oor 'n st. 10-kwalifikasie beskik.

6.3 GEVOLGTREKKING

Die RGN raam dat die vraag na MVM as volg sal groei (1977-1987) teen 'n jaarkoers van 4,5 % vir die BBP.

Klerklike werkers 3,3 %
Verkoopswerkers 4,4 %
Voormanne en toesighouers 3,9 %
Ambagsmanne en vakleerlinge 2,3 %

Gegewe die groeikoerse in die st. 8- en die st. 10-bevolking van baie hoër as voorgenoemde koerse en 'n relatief lae vakaturekoers, kan verwag word dat daar nie veel probleme sal ontstaan om MVM te werf nie - mits die werkgewers reëlings tref wat verhoogde mobiliteit van Asiërs, Kleurling en Swartes sal toelaat. Dit geld in besonder vir klerklike werkers en verkoopswerkers.

Daar moet verder in gedagte gehou word dat bostaande gegewens vir st. 8s nie voorsiening maak vir die produksie van Bophuthatswana, Ciskei en Venda nie. Al hierdie lande is uitvoerders van arbeid. Sou die gegewens van die lande, wat progressief met hul onafhanklikheidswording uit die gegewens gelaat is, bygereken word, sou die aanbod van Swartes nog aansienlik hoër gewees het. Die aanvulling van klerklike en verkoopswerkes kan dus in 'n hoë mate aan markkragte oorgelaat word. Die eintlike probleem lê nie in die voorsiening van getalle persone met die nodige basiese kwalifikasies nie, maar eerder in die vermoë van die ekonomie om die groeiende getalle van die toekoms te absorbeer. Baie gaan ook afhang van die opleiding wat werkgewers vir klerklike en verkoopspersoneel gaan verskaf.

Die situasie vir ambagsmanne verskil egter in die sin dat die vakaturekoers heelwat hoër is en dat daar dus 'n agterstand is om in te haal. Dit is uit die basiese gegewens duidelik dat werkgewers persone wat nooit 'n vakleerlingskap voltooi het of 'n vaktoets afgelê het nie en wat ook nie in terme van die skema vir opleiding van volwassenes tot vakmanstatus toegelaat is nie, as ambagsmanne klassifiseer. 'n Enkele voorbeeld sal die probleem illustreer. Mannekragopname nr. 10 van 1973 toon 2 434 Kleurlingambagsmanne in die metaal- en ingenieursambagte. Dié getal neem toe tot 3 525 in 1975 en 5 051 in 1977 terwyl die ingeskrewe vakleerlinge volgens tabel 6.4 vir die periode van 140 tot 257 gewissel het. Die vakaturekoers vir werklik opgeleide ambagsmanne sal dus waarskynlik ook laer wees. In alle geval is daar egter sprake van 'n wesentlike tekort aan ambagsmanne. Die voedingsbron vir ambagsmanne bly die vakleerling en tabel 6.4 toon die getalle nuwe ingeskrewe vakleerlinge vir die periode 1970-1982. Hiervolgens was daar 'n styging in al die rigtings en was die ingeskrewe vakleerlinge vir 1982 aansienlik hoër as vir enige vorige jaar. Ten spyte van 'n groot

TABEL 6.4

NUWE GEREGISTREERDE VAKLEERLINGE

	RIGTING	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
BLANK	Metaal & ing.	3347	3506	3935	3969	4090	4359	4353	4381	3453	3565	4318	4673	5121
	Elektrotegnies	1330	1523	1567	1870	1846	2233	2119	2190	1513	2296	1979	2078	2515
	Motor	1847	1892	894	2100	1675	1501	1810	1889	1153	1196	1069	1296	1625
	Bou	771	857	842	631	732	601	522	776	508	401	529	612	660
	Ander	1226	1114	1034	947	805	794	780	865	755	659	671	573	670
	TOTAAL	8521	8892	8272	9517	9148	9488	9584	10101	7382	8117	8566	9232	10591
KLEURLING	Metaal & ing.	118	124	139	140	145	154	154	257	183	281	452	523	804
	Elektrotegnies	36	41	42	50	50	60	57	64	41	62	86	107	144
	Motor	144	148	70	164	131	117	141	183	146	134	186	231	359
	Bou	1032	1148	1128	845	980	804	699	211	119	238	477	476	636
	Ander	355	284	224	388	217	164	173	148	103	124	207	257	275
	TOTAAL	1685	1745	1603	1587	1523	1299	1224	863	592	839	1408	1594	2218
ASIËR	Metaal & ing.	14	15	16	17	17	18	18	102	118	74	168	226	348
	Elektrotegnies	15	17	18	21	21	26	24	18	32	41	83	124	154
	Motor	100	103	49	114	91	82	98	66	60	49	82	130	169
	Bou	393	437	429	322	373	306	266	50	39	46	99	110	143
	Ander	130	101	75	154	78	55	60	20	22	24	39	55	64
	TOTAAL	652	673	587	628	580	487	466	256	271	234	471	645	878
SWART	Metaal & ing.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	229	349
	Elektrotegnies	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	68	112
	Motor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	62	83
	Bou	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	117	170
	Ander	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	19	27
	TOTAAL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	495	741
TOTAAL	Metaal & ing.	3479	3645	4090	4126	4252	4531	4525	4740	3754	3920	4978	5651	6622
	Elektrotegnies	1381	1581	1627	1941	1917	2319	2200	2272	1586	2399	2155	2377	2925
	Motor	2091	2143	1013	2378	1897	1700	2049	2138	1359	1379	1357	1719	2236
	Bou	2196	2442	2399	1798	2085	1711	1487	1037	666	685	1105	1315	1609
	Ander	1711	1499	1333	1489	1100	1013	1013	1033	880	807	917	904	1036
	TOTAAL	10858	11310	10462	11732	11251	11274	11274	11220	8245	9190	10527	11966	14428

Bron : Departement van Mannekrag

verlies behoort die toevloei van ambagsmanne dus 'n stoot te kry. Gegewe die groot getal st. 8s en st. 10s behoort dit ook nie 'n probleem te wees om die getal vakleerlinge te verhoog nie. Alhoewel die probleem van die tekort aan vakmanne dus op die kort termyn gevoel sal word, is dit 'n probleem waaraan iets gedoen kan word. Weer eens is die probleem eerder een van houdings as getalle. Is die opleiding van ambagsmanne werklik afhanklik van 'n vakleerlingstelsel? Kan dit nie baie meer geformaliseer word nie? Die hele kwessie van die opleiding van ambagsmanne is tans die onderwerp van 'n deurtastende RGN-ondersoek.

In hierdie verslag is geen spesifieke aandag aan die kwessie van emigrasie en immigrasie gegee nie. Alhoewel Suid-Afrika vir die periode 1977 en 1978 'n netto verlies aan personeel getoon het, het die situasie sedert 1980 verbeter en 'n netto wins is gewys. Dit geld ook vir groepe in MVM. Hierdie wins ondersteun die hoofbevinding van die ondersoek, naamlik dat die voorsiening van MVM 'n hoë mate aan markkragte oorgelaat kan word, maar gekoppel aan werklike pogings om die beroepsmobiliteit van anderskleurige bevolkingsgroepe te verhoog.

RGN-PUBLIKASIELYS

'n Volledige lys van RGN-publikasies of 'n lys van publikasies van 'n besondere instituut van die RGN kan van die Publikasiebestuurder verkry word.

RGN BIBLIOTEEK | HSRC LIBRARY

RAAD VIR GEESTESWETENSKAPLIKE NAVORSING
HUMAN SCIENCES RESEARCH COUNCIL

President	Dr. J.G. Garbers	President
Vise-presidente	Dr. P. Smit, Prof. D.J. Stoker, Dr. J.D. Venter	Vice-Presidents
Direkteur: Administrasie	J.G.G. Gräbe	Director: Administration
Skakelhoof	Dr. M.J. Bekker	Chief PRO

Funksies van die RGN

Die RGN onderneem, bevorder, ondersteun en koördineer navorsing op die gebied van die geesteswetenskappe, bepaal navorsingsprioriteite, versprei die resultate van geesteswetenskaplike navorsing, bevorder en evalueer die implementering van die resultate van navorsing, stimuleer die opleiding van navorsers, stel die volle spektrum van dissiplines in die geesteswetenskappe ten diens van die inwoners van die RSA en bevorder die wetenskap in die breë.

Institute

Instituut vir Geskiedenisnavorsing (IGN)

Instituut vir Kommunikasienavorsing (IKOMM)

Instituut vir Mannekragnavorsing (IMAN)

Instituut vir Navorsingsontwikkeling (INO)

Instituut vir Opvoedkundige Navorsing (ION)

Instituut vir Psigologiese en Edumetriese Navorsing (IPEN)

Instituut vir Sosiologiese en Demografiese Navorsing (ISODEM)

Instituut vir Statistiese Navorsing (ISN)

Instituut vir Taal- en Kunstenavorsing (INTAK)

Buro vir Ondersteunende Navorsingsdienste (BOND)

Administrasie

Hoofkantoor

Privaatsak X41, Pretoria 0001
Republiek van Suid-Afrika
Telegramme RAGEN
Tel. (012) 28-3944
Teleks 3-0893

Streekkantore

Wes-Kaap, Privaatsak 40, Parow 7530
Tel. (021) 92-1026

Natal, Posbus 508, Durban 4000
Tel. (031) 31-6926

Functions of the HSRC

The HSRC undertakes, promotes, supports and co-ordinates research in the field of the human sciences. It also determines research priorities, disseminates the findings of human sciences research, promotes and evaluates the implementation of research findings, stimulates the training of researchers, places the full spectrum of human sciences disciplines at the service of the inhabitants of the RSA and promotes science in general.

Institutes

Institute for Communication Research (ICOMM)

Institute for Educational Research (IER)

Institute for Historical Research (IHR)

Institute for Manpower Research (IMAN)

Institute for Psychological and Edumetric Research (IPER)

Institute for Research Development (IRD)

Institute for Research into Language and the Arts (IRLA)

Institute for Sociological and Demographic Research (ISODEM)

Institute for Statistical Research (ISR)

Bureau for Research Support Services (BRSS)

Administration

Head office

Private Bag X41, Pretoria 0001
Republic of South Africa
Telegrams RAGEN
Tel. (012) 28-3944
Telex 3-0893

Regional offices

Western Cape, Private Bag 40, Parow 7530
Tel. (021) 92-1026

Natal, P.O. Box 508, Durban 4000
Tel. (031) 31-6926

ISBN 0 7969 0067 1